

MYK
MESLEKİ YETERLİLİK
KURUMU

TÜRKİYE YETERLİLİKLER ÇERÇEVESİ

(TASLAK)

İSTİŞARE BELGESİ

Ankara, Temmuz 2012

ÖNSÖZ

Uluslararası standartları karşılayan ulusal bir yeterlilik sisteminin oluşturulması Türkiye eğitim ve öğretim sistemi, iş dünyası ve toplum için öncelik teşkil etmektedir. Türkiye, toplumdaki tüm bireylerin eğitim ve öğretim ihtiyaçlarını hayat boyu öğrenme yaklaşımı çerçevesinde karşılayacak Avrupa Birliği ile uyumlu ulusal yeterlilik sistemini kurmaya büyük önem vermektedir.

Birçok ülke, ulusal yeterlilik çerçevesini hâlihazırda geliştirmiş veya geliştirme sürecindedir. Yeterlilik Çerçevesi, en basit şekilde, sadece yeterlilikleri sınıflandırmak için kullanılan bir araç olarak karşımıza çıkabilirken, Türkiye için önerilen çerçeve modeli eğitim ve öğretim sisteminde kaliteyi yükseltmeye ve toplumun her kesimi için fırsat yaratmaya yönelik değişiklik süreçlerini destekleyecek ve devam ettirecek şekilde tasarlanmıştır. Çerçeve, Türkiye’deki eğitim ve öğretim sisteminin bütün bileşenlerine ait yeterlilikleri kapsamlı bir şekilde bir araya getirmeyi amaçlamaktadır.

Söz konusu amacı gerçekleştirmek için, ilgili tüm kurum ve kuruluşlar Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’ni hazırlama sürecine büyük destek vermektedirler. Bu belgede, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi için önerilen modelin ayrıntıları sunulmaktadır.

Önerilen Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi modeli, Türkiye’de yeterliliklerden sorumlu belli başlı kurumlar olan Mesleki Yeterlilik Kurumu, Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu temsilcilerinden oluşan Ulusal Yeterlilik Çerçevesi Hazırlama Komisyonu ve “Türkiye’de Mesleki Yeterlilik Kurumunun ve Ulusal Yeterlilik Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi” tarafından destek sağlanan teknik çalışma grubu tarafından hazırlanmıştır.

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi modelinin 2012 yılı sonuna kadar kabul edilmesi ve 2013 yılında uygulamaya konulması beklenmektedir. Ancak çerçevenin geliştirilmesinin uzun ve zorlu bir süreç olduğu ve hayata geçirilebilmesi için başta Mesleki Yeterlilik Kurumu, Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu olmak üzere ilgili tüm kurum ve kuruluşların etkili bir işbirliğine ihtiyaç duyulduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’nin geliştirilmesi ve/veya bu belgenin hazırlanması aşamasında çalıştaylara ve danışma toplantılarına katılarak katkı sağlayan Ulusal Yeterlilik Çerçevesi Hazırlama Komisyonuna, Çalışma Grubu ve Danışma ve Değerlendirme Platformu üyelerine ve temsil edilen ilgili tüm kurumlara ve “Türkiye’de Mesleki Yeterlilik Kurumunun ve Ulusal Yeterlilik Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi” Teknik Destek Ekibine teşekkür eder, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’nin mümkün olan en kısa sürede hayata geçirilmesi için tüm paydaşların katkılarının devam etmesini dileriz.

Mesleki Yeterlilik Kurumu

İçindekiler

1. GİRİŞ.....	1
2. TÜRKİYE YETERLİLİKLER ÇERÇEVESİ GELİŞTİRME SÜRECİ	2
2.1 Yasal ve İdari Düzenlemeler	2
2.2 Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi Kavramı	3
2.3 Ulusal Yeterlilik Çerçevelerinin Amaçları ve Kullanımları.....	5
2.4 Türkiye Eğitim Öğretim ve Yeterlilik Sistemleri	6
2.4.1 Örgün Eğitim ve Öğretim	6
2.4.2 Yaygın Eğitim ve Öğretim.....	7
2.4.3 Türk Eğitim ve Öğretim Sisteminde Yeterlilikler.....	7
2.5 Türkiye’de Ulusal Yeterlilik Çerçevesi Geliştirmenin Zorlukları	9
2.6 Ulusal Yeterlilik Çerçevesi Geliştirmenin Yararları	11
2.7 Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’nin Yapısı Oluşturulurken Dikkate Alınması Gereken Hususlar	11
2.8 Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’nin Yönetimi	12
2.9 Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’nin Amaçları ve Hedefleri	13
3. TÜRKİYE YETERLİLİKLER ÇERÇEVESİ’NİN YAPISI	14
3.1 Tasarımın Temeli.....	14
3.2 Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’nin Kapsamı	14
3.3 Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’nin Yapısı.....	15
3.3.1 Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Seviyeleri	15
3.3.2 Anahtar Yetkinlikler ve Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi.....	18
3.3.3 Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’ndeki Yeterlilik Türleri	19
3.3.4 Seviye ve Türlerin Etkileşimi	22
3.3.5 Yeterlilik Türlerinin Fonksiyonlarına Göre Sınıflandırılması	23
3.3.6 Yeterliliklere ait Öğrenme Süreçlerinin Profili (Eğilimi)	24
3.3.7 Yeterliliklerin İş Yükü.....	25
3.3.8 Yeterlilik Türlerinin Adlandırılması	25
3.4 Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’nin Uygulamaya Konulması Yürütülmesi ve Yönetilmesine İlişkin Hususlar.....	26
3.4.1 Yeterliliklerin Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Kapsamına Dâhil Edilmesi	26
3.4.2 Kalite Güvencesi	27
3.4.3 Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi ve Öğrencilerin Hareketliliği	29
3.4.4 Önceki Öğrenmelerin Tanınması ve Hayat Boyu Öğrenme	29

4. SONUÇLAR.....	30
4.1 Kazanımlar.....	30
4.2 Süreçte İzlenecek Adımlar ve Çalışma Takvimi	30
5. EKLER.....	33
Ek-1: İstişare Belgesinin Hazırlanmasına Doğrudan Katkı Sağlayanların Listesi	34
Ek-2: Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi	36
Ek-3: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Tanım ve Kavramları.....	37
Ek-4: Bilgi, Beceri ve Yetkinlik Açısından Seviyeler Arasındaki İlerlemeyi Gösteren Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Seviye Tanımlayıcıları	39
Ek-5: Anahtar Yetkinlikler İçin Avrupa Referans Çerçevesi.....	41
Ek-6: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi İçin Önerilen Yeterlilik Türleri ve Sorumlu Kuruluşlar.....	43
Ek-7: Örnek Yeterlilik Tür Ölçütleri	44

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AKTS (ECTS)	: Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi (European Credit Transfer and Accumulation System)
AYÇ (EQF)	: Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (European Qualifications Framework)
CEDEFOP	: Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi (European Centre for the Development of Vocational Training)
DDP	: Danışma ve Değerlendirme Platformu
ECVET (MKTS)	: Mesleki Eğitim ve Öğretim için Avrupa Kredi Transfer Sistemi (European Credit Transfer System for Vocational Education and Training)
HBÖ (LLL)	: Hayat Boyu Öğrenme (Lifelong Learning)
ISCED	: Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması (International Standard Classification of Education)
ISO	: Uluslararası Standardizasyon Teşkilatı (International Organization for Standardization)
KHK	: Kanun Hükümünde Kararname
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEÖ	: Mesleki Eğitim ve Öğretim
MKTS (ECVET)	: Mesleki Eğitim ve Öğretim için Avrupa Kredi Transfer Sistemi (European Credit Transfer System for Vocational Education and Training)
MYK	: Mesleki Yeterlilik Kurumu
MYO	: Meslek Yüksek Okulu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TYÇ	: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi
TYYÇ	: Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi
UYÇ	: Ulusal Yeterlilik Çerçevesi
UYEP	: Türkiye’de Mesleki Yeterlilik Kurumunun ve Ulusal Yeterlilik Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

1. GİRİŞ

İstişare Belgesinin amacı Ulusal Yeterlilik Çerçevesi (UYÇ)'nin geliştirilmesi süreci hakkında bilgi vermek ve Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) olarak anılacak Türkiye'ye özel Ulusal Yeterlilik Çerçevesinin geliştirilmesi ve uygulanmasına yönelik bir plan önermektir.

Türkiye'de ulusal bir yeterlilikler çerçevesi oluşturma fikri yeni değildir. Ulusal Yeterlilik Çerçevesi oluşturma fikri, Türkiye'de mevcut eğitim ve öğretim sistemini modernize etme, başarı standartlarını yükseltme, iş dünyasının beklediği becerileri kazandırma ve Türkiye'yi en iyi uygulamalar ile uyumlu hale getirmeyi amaçlayan reform ve iyileştirme sürecinin bir parçası olarak gündeme gelmiştir. Avrupa Birliği'nde eğitim ve öğretim alanında kaydedilen gelişmeleri yakından takip eden Türkiye, bu sırada, yeni bir ulusal yeterlilik sistemi ve çerçevesi oluşturulmasına yönelik bir dizi adım atmıştır.

Söz konusu adımlar arasında hayat boyu öğrenme stratejisinin geliştirilmesi, iş piyasasının ihtiyaçlarını karşılamak için Mesleki Eğitim Öğretim yeterliliklerinin modernize edilmesi, Mesleki Yeterlilik Kurumu'nun kurulması, Bologna Süreci'ne katılım ve Yüksek Öğretim Yeterlilikler Çerçevesi'nin oluşturulması, İstihdam ve Mesleki Eğitim İşbirliğinin Güçlendirilmesi Eylem Planının hazırlanması yer almaktadır. Ulusal Yeterlilik Çerçevesi ile bu kazanımları bir araya getirip geliştirerek toplumu ve iş dünyasını oluşturan bireylerin hayat boyu öğrenme kapsamında desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Önerilen çerçeve modeli Türkiye'deki bütün yeterliliklerin tanımlanıp sınıflandırılabilmesi ve dolayısıyla yeterlilikler arasındaki ilişkilerin belirlenmesini sağlayacak tek bir yapı sunacak şekilde tasarlanmıştır.

İstişare Belgesi, Türkiye'nin ihtiyaçlarını karşılayacak bir çerçevenin geliştirilmesinde dikkate alınması gereken hususları, çıkarımları ortaya koymakta ve 2. ve 3. Bölümlerde kapsama alınması gereken ana tasarım unsurlarını tanımlamaktadır.

II. Bölüm Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nin Geliştirilmesi Süreci, çerçevenin şekillenmesine yardımcı olacak politika konularını ve çerçevenin Türkiye'nin genel eğitim ve öğretim politika gündeminin daha fazla geliştirilmesi ve uygulanması için yapabileceği olası katkıyı tanımlamaktadır. Ayrıca, süreçte farklı paydaşların oynayabileceği muhtemel rollerden de bahsedilmektedir.

III. Bölüm Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nin yapısını, buna ilişkin kilit kavramları ve teknik özellikleri tanımlamaktadır.

IV. Bölüm'de ulaşılan sonuçlara, süreçte izlenecek adımlara ve çalışma takvimine yer verilmektedir.

Belgenin eklerinde daha ayrıntılı arka plan ve destekleyici bilgi yer almaktadır.

2. TÜRKİYE YETERLİLİKLER ÇERÇEVESİ GELİŞTİRME SÜRECİ

2.1 Yasal ve İdari Düzenlemeler

Türkiye’de yeterlilik çerçevesi hazırlanmasına ilişkin politikaların oluşturulmasına yönelik kararlar, Kalkınma Bakanlığı tarafından yayımlanan ve beşeri sermayenin geliştirilmesine yönelik eylemler arasında mesleki yeterlilik sisteminin geliştirilmesini de içeren 2007-2013 Dokuzuncu Kalkınma Planı, eğitim ile istihdam arasındaki ilişkiyi güçlendirme amacını taşıyan 2011 Ulusal Gençlik Eylem Planı ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2009 Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesinde Ulusal Yeterlilik Çerçevesini de içeren ulusal yeterlilik sisteminin kurulmasına odaklanan 11. Öncelik gibi birçok önemli politika belgesinde yer almıştır.

Ayrıca, 7.7.2010 tarihli ve 2010/660 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile kabul edilen ve 15.7.2010 tarihli ve 27642 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe konulan İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi Eylem Planında, eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi; Ulusal Yeterlilik Sistemi konularında hazırlanmış veya hazırlanmakta olan çalışmaların tespit edilmesi, bunların gözden geçirilerek mükerrerliklerin ve varsa uyumsuzlukların giderilmesi, gerekli olan ilave çalışmaların belirlenerek kurum/kuruluşların görevlerinin netleştirilmesi, kurum/kuruluşlar arası işbirliği ve koordinasyonun geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Eylem Planının dokuz öncelik alanından ilkinin teşkil eden “Ulusal Yeterlilik Çerçevesi’nin Oluşturulması” öncelik alanında, söz konusu faaliyetin MYK sorumluluğunda, MEB ve YÖK işbirliği ile yürütüleceği belirtilmektedir. Ulusal Yeterlilik Çerçevesinin geliştirilmesi, eğitim, öğretim ve gençlik alanında AB Topluluk Müktesebatı ve standartlar ile uyumu da beraberinde getiren, Türkiye’nin Avrupa’ya uyum sürecinin bir parçasını oluşturmaktadır.

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’nin hazırlanması için gerekli yasal hükümler 5544 sayılı Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu’nda yer almıştır:

- “*Ulusal Yeterlilik Çerçevesi: Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ile uyumlu olacak şekilde tasarlanan; ilk, orta ve yükseköğretim dâhil, meslekî, genel ve akademik eğitim ve öğretim programları ve diğer öğrenme yolları ile kazanılan tüm yeterlilik esaslarını*, (Madde 2 (1) d), (665/41 sayılı KHK ile değiştirilen)
- “Ulusal Yeterlilik Çerçevesinin oluşturulmasına, geliştirilmesine ve güncelliğinin korunmasına ilişkin işlemler Kurum tarafından yürütülür.” (Madde 23/A, 665/41 sayılı KHK ile eklenen). Dolayısıyla, MYK, Türkiye’de Ulusal Yeterlilik Çerçevesi’nin, diğer bir deyişle TYÇ’nin planlanması, tasarlanması ve geliştirilmesinden sorumludur. Kanunun 13 (1) a maddesi uyarınca, “*Ulusal Yeterlilik Çerçevesi’ne ilişkin faaliyetleri yürütmek*” MYK’nın Sınav ve Belgelendirme Dairesi’nin görevidir.

İlgili kanunla verilen görev gereği, MYK, Ağustos 2010’da, MEB, YÖK ve MYK temsilcilerinden oluşan ve Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’nin oluşturulması için gerekli kararların alınmasından sorumlu UYÇ Hazırlama Komisyonunu kurmuştur.

UYÇ Hazırlama Komisyonu, 2010 yılı Ekim ayında UYÇ hazırlanmasına ilişkin teknik çalışmaları yürüterek komisyona destek sağlaması amacıyla UYÇ Hazırlama Çalışma

Grubunu kurmuştur. 2010 yılının sonunda Taslak Seviye Tanımlayıcıları da içeren UYÇ Raporu'nun ilk taslağı UYÇ Hazırlama Komisyonuna sunulmuştur. 2011 yılı Mart ayı içerisinde Türkiye'de oluşturulacak Ulusal Yeterlilik Çerçevesi'nin özgün isminin "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi" olması ve mevcut Çalışma Grubunun yapısının ilgili kamu kurumları ve sosyal tarafların da katılımıyla genişletilmesi husularında mutabata varılmıştır. Komisyonun bu kararını destekleyecek şekilde 665 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede kalite güvencesi sağlanmış tüm yeterliliklerin UYÇ'ye dahil edileceği hüküm altına alınmış ve Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi kapsamı itibariyle Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'ne dönüştürülmüştür.

Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi Hazırlama Çalışmaları kapsamında yapılan çalışmalar hakkında bilgi vermek; görüş, öneri ve katkıları almak amacıyla UYÇ Danışma ve Değerlendirme Platformu (DDP) oluşturulmuştur. 2011 Nisan ayı içerisinde DDP üyelerine yönelik iki günlük bir bilgilendirme etkinliği gerçekleştirilmiştir. 2011 yılı Temmuz ayı içerisinde UYÇ Hazırlama Komisyonu ve Çalışma Grubu üyelerinin yanı sıra uluslararası uzmanların katılımıyla bir çalıştay düzenlenmiştir.

2011 yılı Eylül ayı içerisinde UYÇ Hazırlama Çalışmaları kapsamında sunulacak raporun bölümleri, uluslararası ve yerel uzmanların katkılarıyla, kavram belgeleri halinde oluşturulması kararlaştırılarak hazırlanmaya başlanmıştır. 2012 yılı Şubat ayı içerisinde hazırlanan kavram belgeleri tek bir rapor haline getirilerek UYÇ Hazırlama Komisyonuna sunulmuştur.

Aynı dönemde, UYÇ Hazırlama Komisyonu MEB ve YÖK üst düzey yöneticileri tarafından temsil edilecek şekilde genişletilmiştir. Taslak TYÇ seviye tanımlayıcıları 2012 yılı Nisan ayı içerisinde UYÇ Hazırlama Komisyonu tarafından kabul edilmiştir. 2012 Haziran ayında ise Danışma ve Değerlendirme Platformu 1. İstişare Etkinliğinde değerlendirilecek TYÇ İstişare Belgesi tamamlanarak UYÇ Hazırlama Komisyonuna sunulmuştur.

2.2 Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi Kavramı

Yeterlilikler çerçevesi, yeterliliklerin sınıflandırılması için kullanılan bir araçtır. İlgili prosedür ve düzenlemelerle, yeterlilikleri tanımlamak ve karşılaştırmak için kullanılabilecek farklı seviyelerden meydana gelen bir yapıya sahiptir. Ulusal Yeterlilik Çerçevesi, bir ülkenin yeterlilik sistemlerini birleştirir, koordine eder ve dolayısıyla yeterliliklerin daha şeffaf ve kaliteli olmasını, öğrencilerin sistemler içinde ve arasında hareket etmesini sağlar.

Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi'nin birçok kullanım alanı olsa da, genel/yaygın olanları aşağıda verilmiştir.

- Mevcut yeterlilikler için referans çerçevesi,
- Yeni yeterliliklerin tasarlanması için zemin,
- Yaygın öğrenmelerin ve serbest(informal) öğrenmelerin tanınması için gerekli süreçlerin geliştirilebileceği bir ortam,
- Uluslar arası yeterliliklerin tanınması için yardım.

UYÇ'nin Türkiye'de kazandığı resmi tanım, belgenin bir önceki bölümünde yer almaktadır. Tanım uyarınca, Çerçeve, Türkiye'nin eğitim ve öğretim sistemi içerisinde bütün öğrenme türlerinde ve seviyelerde kazanılan kalite güvencesi sağlanmış yeterlilikleri bünyesine dâhil edecek şekilde kapsayıcı olacaktır.

Ulusal Yeterlilik Çerçevesinin sağladığı en kayda değer yararlarından biri, yeterliliklerin uluslararası alanda karşılaştırılması, şeffaflığı ve hareketliliği sağlamasıdır. Bu, özellikle, Türkiye'nin yeterliliklerini Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi'ne referanslandırma açısından oldukça önemlidir.

Yeterlilikler çerçevesinin kullanılması uluslararası alanda oldukça güçlü bir eğilim haline gelmiştir. Bütün Birleşik Krallık ülkeleri, Avustralya, Yeni Zelanda, İrlanda, Fransa, Malta dâhil birçok ülke kendi ulusal yeterlilik çerçevesini uygulamaya koymuştur. Birçok AB ülkesi, ulusal çerçevesini ya hâlihazırda geliştirmiştir ya da şu anda geliştirme aşamasındadır.

Öne çıkan diğer bir güçlü eğilim ise ulusal yeterlilik sistemleri arasında bağlantı kurmak için "üst-çerçevelerin" geliştirilmesidir. Söz konusu iki uluslararası referanslama sistemi Avrupa'da öne çıkmaktadır.

- 2008'de Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından kabul edilen Hayat Boyu Öğrenme için Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (AYÇ), yaygın ve serbest (informal) öğrenme ile örgün eğitim ve öğretim sistemlerinin kazandırdığı yeterlilikler dâhil Avrupa'daki yeterliliklerin şeffaflığı, aktarılması ve tanınmasını sağlamak için bir üst-çerçeve görevi görmektedir. Bu bağlamda katılan ülkelerin hepsi, ulusal yeterlilik sistemlerini AYÇ ile ilişkilendiren referanslama sistemini hazırlamayı ve uygulama takvimine uymayı kabul etmişlerdir. AYÇ'nin temelini, öğrenicinin her seviyede ne bilmesi, anlaması veya yapabilmesi gerektiğini tanımlayan sekiz referans seviyesi oluşturmaktadır. Katılan her ülke, ulusal yeterlilik sistemleri ve AYÇ arasında ilişkileri koordine edecek ulusal koordinasyon merkezleri belirlemiştir. Türkiye'de ise söz konusu koordinasyon rolü MYK tarafından yürütülmektedir.
- Bologna Süreci, uyumlu ve birleşik bir Avrupa Yükseköğretim Alanı oluşturmak için Yükseköğretim süreçlerinde ortak bir anlayış ve bu süreçlerle ilgili yeterlilikleri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bologna Süreci'ndeki kilit girişimlerden biri Avrupa Yükseköğretim Alanı Yeterlilikler Çerçevesi'nin (QF-EHEA) geliştirilmesi ve hayata geçirilmesidir. Türkiye'de Bologna Süreci'nden Yükseköğretim Kurulu sorumludur ve Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ) geliştirilmiş ve şu anda uygulama aşamasındadır. TYYÇ ile ilgili detaylı bilgi **Ek 2**'de sunulmaktadır.

Bu girişimlerdeki ortak nokta, şu ana kadar geliştirilen yeterlilikler çerçevelerinin hepsinin "öğrenme çıktılarına" dayanan ve farklı seviyelerden oluşan yapılar olmasıdır. Diploma, derece veya sertifika şeklinde bir yeterlilik belgesi veren kuruluşlara belgelendirme kuruluşu denilmektedir. Belgelendirme kuruluşları iş dünyasının isteklerine uygun olarak bireylerin sahip olması gereken "bilgi, beceri ve yetkinlikleri" belirli bir standarda göre belirlemektedirler ve söz konusu yeterliliğe ait bu bilgi, beceri ve yetkinlik tanımlamalarına "öğrenme çıktıları" adı verilmektedir. AYÇ kapsamında hazırlanan meslek standartları öğrenme çıktılarının genişletilmiş bir ifadesi gibidir. Benzer şekilde Bologna Sürecinde de bir öğretim programının öğrenme çıktılarının hazırlanmasında ilgili sektörlerin talepleri esas alınmaktadır. Dolayısıyla belirli bir yeterliliği almak isteyen bireyin yeterliliğe ait öğrenme çıktılarının asgari bir seviyesine erişmiş olması; bu bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazanmış olması gerekmektedir. İşte belgelendirme kuruluşları bireylerin almak istediği yeterliliğin öğrenme çıktılarına göre bireyin kazanımlarını ölçmekte ve başarılı ise talep edilen yeterliliği vermektedir. Yeterliliğin, belli bir belgelendirme kuruluşu tarafından

belirlenen standartlara göre tanımlanmış öğrenme çıktılarını kazanması sonucu belgelendirilmesi ile yeni bir anlayış ortaya çıkmaktadır. Bu, yeterliliğin belli bir ders veya programa katılarak ve zaman harcanarak elde edildiği girdi temeline dayalı anlayıştan farklıdır.

Türkiye’de “Yeterlilik” kavramının tanımı 5544 sayılı Kanun’da yer almaktadır: “*Bireyin sahip olduğu, yetkili otorite tarafından tanınmış bilgi, beceri ve yetkinlik*” (Madde 2 (1) h), 665/31 sayılı ve 11/10/2011 tarihli KHK ile ek). Bu tanım, TYÇ’ye dâhil edilecek bütün yeterliliklerin kesin olarak öğrenme çıktılarına dayanması ve TYÇ’nin bu temelde tasarlanması gerektiğinin açık bir ifadesidir.

Türkiye’de yeterliliklere ilişkin tanımlarda kullanılan “bireyin sahip olduğu bilgi, beceri ve yetkinlik” ifadesi, Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi’nde kullanılan “yeterlilik” tanımındaki “bireyin belirli standartlarda öğrenme çıktılarını kazandığını...” ifadesiyle aynıdır. (Hayat Boyu Öğrenme için Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi’nde yeterlilik “Yetkin bir kurul tarafından bireyin, bir değerlendirme ve geçerlilik kazandırma sürecinin sonunda belirlenen standartlarda öğrenme çıktılarını kazandığını onaylayan derece, diploma veya sertifika türü resmi bir belgedir.” şeklinde tanımlanmaktadır).

2.3 Ulusal Yeterlilik Çerçevelerinin Amaçları ve Kullanımları

Ulusal Yeterlilik Çerçeveleri, yakın zamanda, ulusal eğitim, öğretim ve yeterlilik sistemlerini etkileyen temel araçlar haline gelmiştir. Ancak, farklı şekillerde kullanılabilirler. David Raffe¹, mevcut yeterlilik sistemleri tanımlarını geliştiren ve daha fazla şeffaflık getirerek mevcut olandan daha etkili bir şekilde yararlanılması için *iletişim*; iyileştirmeler yaparak, yeni yollar geliştirerek veya rol ve sorumlulukların paylaşımını değiştirerek değişiklik getirmeyi amaçlayan *yenilikçi* veya *dönüştürücü* çerçeveler arasında ayrımı gitmektedir.

Şekil 1: Farklı Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi Türleri (Bu şekil, David Raffe tarafından geliştirilen kavramlardan yola çıkarak hazırlanmıştır)

Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi² (CEDEFOP) tarafından yakın zamanda yapılan karşılaştırmalı bir analizde, Avrupa ülkelerinin hükümetlerinin kendi ulusal yeterlilik çerçeveleri için belirlediği hedefler anılma sıklığına göre incelenmiştir. Her ülkenin belirlediği hedefler, ülkenin bir ucunda tamamıyla “iletişim çerçevelerinin” diğer ucunda ise tamamıyla “dönüştürücü çerçevelerin” yer aldığı ölçekteki yerini gösterme eğilimindedir.

CEDEFOP Raporu’nda yaygın olarak anılan Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi hedeflerinin listesinde aşağıda belirtilenler yer almaktadır:

¹ 12 No’lu Çalışma Raporu: Avrupa’da Ulusal Yeterlilik Çerçevelerinin Geliştirilmesi’nde (Development of National Qualification Frameworks in Europe) alıntılanmıştır, CEDEFOP, Selanik, Ekim 2011

² CEDEFOP, op. cit.

- Eğitim ve öğretimde uluslararası şeffaflığı arttırmak ve yeterliliklerin karşılaştırılmasını ve aktarılmasını (transfer) sağlamak,
- Ulusal yeterlilik sistemlerinin şeffaflığını arttırmak,
- Hayat boyu öğrenmeyi teşvik etmek,
- Eğitim ve öğretimde, öğrenme çıktılarına dayalı bir yaklaşım kullanma eğilimini desteklemek ve hızlandırmak,
- Aktarım ve ilerleme sağlamak için eğitim ve öğretim sistemlerinin geçirgenliğini arttırmak,
- Yaygın ve serbest (informal) öğrenmenin geçerli hale gelmesini sağlamak,
- Ulusal yeterlilikler arasındaki tutarlılığı arttırmak,
- Kalite güvencesi için referans noktası sağlamak,
- Paydaşlar arasında işbirliğini güçlendirmek ve iş piyasası ile daha yakın ilişkiler kurmak,

UYÇ Hazırlama Komisyonu, TYÇ için gerekli parametreleri, ulusal öncelikleri ve yukarıda bahsi geçen uluslararası eğilimleri değerlendirmiştir. TYÇ'nin amaç ve hedefleri ile ilgili nihai karar henüz verilmemiş olsa da, paydaşlar arasında TYÇ'nin reform potansiyeline sahip olması gerektiği kanısı hâkimdir.

2.4 Türkiye Eğitim Öğretim ve Yeterlilik Sistemleri

Aşağıda Türk eğitim ve öğretim sisteminin kısa bir özeti yer almaktadır.

TYÇ tasarımı, eğitim ve öğretim sisteminin yapısı ve altında yatan felsefe dikkate alınmalıdır. Bu bölümde, sistemin TYÇ gündemi ile doğrudan ilgili kilit özellikleri anlatılmaktadır.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu uyarınca, Türk Milli Eğitim Sistemi vatandaşların eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için bütünleşik bir yapıda tasarlanmıştır ve okul öncesi, ilk, orta ve yükseköğretim kurumlarında verilen “örgün eğitim ve öğretim” ve hayat boyu öğrenme çerçevesinde verilen “yaygın eğitim ve öğretim” den oluşmaktadır. Hem örgün hem de yaygın eğitimlerde uzaktan öğrenme (açık öğretim) seçeneği bulunmaktadır.

2.4.1 Örgün Eğitim ve Öğretim

Örgün eğitim ve öğretim³ içerisinde; okul öncesi eğitim sonrası 12 yıllık zorunlu eğitim süreçleri aşağıda yer almaktadır.

İlköğretim:

- İlkokul (4yıl)
- Ortaokul (4 yıl)

Ortaöğretim:

- Lise (4yıl)

³ İlk ve ortaöğretimin çerçevesi; 30/3/2012 tarih ve 6287 İlköğretim Ve Eğitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişiklik yapılan kanunlara (222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunun, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanun, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunun), yükseköğretim sisteminin çerçevesi ise Anayasa'nın iki maddesi (130 ve 131. Maddeler) ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na dayanmaktadır.

MEB'in eğitim ve öğretim kurumları ve MEB'e bağlı özel ve diğer kurumlar tarafından sunulan eğitim programları:

- Genel ortaöğretim (güzel sanatlar, spor, bilim ve sosyal bilimler eğitimi veren ihtisas okullarının programlarını da kapsamaktadır);
- Mesleki ve teknik ortaöğretim (dini eğitim sunan okullarının programlarını da kapsamaktadır).

Yükseköğretim:

Türkiye'de yükseköğretim, YÖK tarafından koordine edilen ikili bir sistemdir ve bütün lise sonrası, akademik ve mesleki eğitimleri kapsamaktadır. Yükseköğretim kurumları, üniversite ve meslek yüksekokullarını kapsamaktadır.

Yükseköğretim, Bologna Süreci bağlamında tanımlanan üç ana seviye ve bir kısa seviyeden oluşmaktadır. Tek seviyeli sistemleri olan (ilk ve ikinci seviyeleri birleştiren) Dış Hekimliği, Eczacılık, Tıp ve Veterinerlik programları dışında diğer yükseköğretim sistemlerinde iki seviyeli programlar (lisans ve yüksek lisans seviyesinde) bulunmaktadır.

2.4.2 Yaygın Eğitim ve Öğretim

Yaygın eğitim ve öğretim, bütün hayat boyu öğrenme faaliyetlerini ve MEB tarafından koordine edilen kamu, özel ve gönüllü kurumları kapsamaktadır.

Çıracılık:

- İlköğretimi tamamlayan veya ilköğretimden ayrılan 15 – 19 yaş arasındaki gençlere teorik ve uygulamalı eğitim sunan çıracılık programları,
- Kalfa, Usta (kişinin çalışabileceği ve/veya iş kurup yönetebileceği seviye) ve Usta Eğiticilere (kişinin çırak ve kalfaları yanında çalıştırıp eğitebileceği seviye) yönelik çıracılık sonrası eğitim programları.

Yaygın Eğitim ve Öğretim:

Herhangi bir amaçla verilen (yeterliliklerin geliştirilmesi, meslekle ilgili, hobi ile ilgili) kısa dönemli ve ek eğitimleri içermektedir.

Mesleki Eğitim ve Öğretim:

Mesleki eğitim ve öğretim, işletmeler tarafından veya işletmelerle işbirliği içinde verilen iş veya kariyer gelişimi ile ilgili bütün eğitimleri kapsamaktadır.

2.4.3 Türk Eğitim ve Öğretim Sisteminde Yeterlilikler

Türk eğitim ve öğretim sisteminde yeterlilikleri sağlayan ana kuruluşlar MEB, yükseköğretim kurumları (YÖK'ün denetimi altında) ve MYK'dır.

Hâlihazırda diğer belli başlı kuruluşlar tarafından sağlanan yeterlilikler de bulunmakta olup söz konusu yeterliliklerin TYÇ içerisindeki konumu tekrar değerlendirilecektir.

MEB Yeterlilikleri:

Devlet ve özel eğitim ve öğretim kurumlarında görülen örgün ve yaygın eğitim ve öğretim sonrası tanınan MEB yeterlilikleri; genel, mesleki ve yaygın eğitim yeterlilikleri olarak üç ana gruba ayrılmaktadır.

Temel Eğitim Diploması, yaygın öğretim programları ve özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için farklı kategorilere uygun hale getirilmiş programlar dâhil farklı eğitim türlerini yansıtacak şekilde sekiz farklı başlıkta verilmektedir⁴.

Genel Ortaöğretim Diploması, farklı program ve mesleki uzmanlaşma programlarını yansıtacak şekilde dokuz farklı başlıkta verilmektedir⁵.

Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Diploması, farklı program ve mesleki uzmanlaşma programlarını yansıtacak şekilde on dört farklı başlıkta verilmektedir⁶.

Yaygın Eğitim/Öğretim Sertifikası, on farklı başlıkta verilmektedir. “Sertifika” kelimesi “Herhangi bir Sertifika Programını Tamamlayanlara Sunulan Yazılı Belge” anlamında kullanılmaktadır⁷.

Yükseköğretim Yeterlilikleri:

Önlisans ve Lisans programlarına ilişkin yeterlilikler:

- Mesleki önlisans derecesi (Bologna Süreci kapsamında kısa seviye) – 2 yıl (120 AKTS⁸);
- Önlisans derecesi (Bologna Süreci kapsamında birinci seviye içerisinde kısa seviye) – 2 yıl (120 AKTS);
- Lisans derecesi (Bologna Süreci kapsamında birinci seviye) – 4 yıl (240 AKTS);

Lisansüstü programlarına ilişkin yeterlilikler:

- Tezsiz lisansüstü derecesi (Bologna Süreci kapsamında ikinci seviye)– 1,5 yıl (90 AKTS);
- Tezli yüksek lisans derecesi (Bologna Süreci kapsamında ikinci seviye) – 2 yıl (120 AKTS);
- Doktora derecesi (Bologna Süreci kapsamında üçüncü seviye) – normalde 8 dönem, ancak her üniversitenin düzenlemesine göre değişebilir (min. 180 AKTS).

⁴ İlköğretim Diplomaları: İlkokul Diploması, Açık İlkokul Diploması, Zihinsel Engelliler İlkokul Diploması, Ortopedik Engelliler İlkokul Diploması, Görme Engelliler İlkokul Diploması, İşitme Engelliler İlkokul Diploması, Eğitim ve Uygulama Okulu Diploması, Otistik Çocuklar için Eğitim Merkezi Diploması

⁵ Genel Ortaöğretim Diplomaları: Lise Diploması, Anadolu Lisesi Diploması, Fen Lisesi Diploması, Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Diploması, Sosyal Bilimler Lisesi Diploması, Anadolu Öğretmen Lisesi Diploması, Açık Lise Diploması, İşitme Engelliler Ortaöğretim Diploması, Görme Engelliler Ortaöğretim Diploması,

⁶ Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Diplomaları: Meslek Lisesi Diploması, Anadolu Meslek Lisesi Diploması, Teknik Lise Diploması, Anadolu Teknik Lise Diploması, Sağlık Meslek Lisesi Diploması, Anadolu Sağlık Meslek Lisesi Diploması, Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi Diploması, Çok Programlı Lise Diploması, İmam Hatip Lisesi Diploması, Mesleki Açık Öğretim Lisesi Diploması, Anadolu İmam Hatip Lisesi Diploması, Ticaret Lisesi Diploması, Özel Eğitim Meslek Lisesi Diploması, Eğitim ve Uygulama Okulu Diploması

⁷ Kalfalık Sertifikası (çırağın üst, ustanın alt seviyesinde) Ustalık Sertifikası, Usta Eğitimci Sertifikası, İşyeri Açma Sertifikası, Mesleki Eğitim Merkezi’nde derslerin tamamlanmasından sonra verilen Sertifika, Bilim ve Sanat Merkezi’nde program tamamlandıktan sonra verilen Sertifika, Yetişkin Zihin Özürlüler Okulu Sertifikası, Uygulamalı Kız Sanat Okulu Sertifikası, Yüksek Kız Enstitüsü Sertifikası, Halk Eğitim Merkezlerinde derslerin tamamlanmasından sonra verilen Sertifika,

⁸ Bu, ilgili yeterliliğin, yükseköğretim için Avrupa Kredi Transferi Sistemine (AKTS) göre kredi değerini göstermektedir. Ders tanımları, “öğrenme kazanımları (çıktıları)” (öğrencilerin ne bilmesi, anlaması ve yapabilmesi beklenmektedir) ve iş yükü (öğrencileri bu çıktıları kazanabilmesi için gerekli ortalama zaman). Her öğrenme çıktısı kredi açısından ifade edilmektedir. Öğrencinin bir akademik yıl için ortalama iş yükü 1500 -1800 saate ve bir kredi 25 – 30 saatlik çalışmaya denk gelmektedir.

MYK Yeterlilikleri

MYK, Ulusal Meslek Standartlarına dayalı olarak geliştirilen yeterliliklerin yetkili ve akredite belgelendirme kuruluşları tarafından değerlendirilerek tanınması ve belgelendirilmesi faaliyetlerini yürütmektedir. Yeterliliklerin Türkiye Yeterlilik Çerçevesinin hemen tüm seviyelerinde verilmesi beklenmektedir.

Hâlihazırda diğer bazı kuruluşlar tarafından sağlanan mesleki yeterliliklerin de Ulusal Yeterlilikler Sistemine dâhil edilmesi beklenmektedir. Bunlar arasında şu anda MEB ve YÖK tarafından belgelendirilen mesleki yeterlilikler de yer almaktadır.

Diğer Kurumlar Tarafından Sağlanan Yeterlilikler

Türkiye’de yukarıda belirtilen MEB, YÖK ve MYK’nın dışında, özel kanun ve yönetmeliklerle tanımlanmış diğer kurumlar ve kuruluşlar tarafından verilen mesleki ve/veya teknik eğitim ve öğretim kapsamındaki yeterlilikler de bulunmaktadır ⁹.

2.5 Türkiye’de Ulusal Yeterlilik Çerçevesi Geliştirmenin Zorlukları

Türkiye’de bugün eğitim, öğretim ve yeterlilikler ile ilgili öncelikle yapılması gerekenler, yeterlilik sistemlerini uluslararası standartlara uygun hale getirmek, katılım oranlarını ve erişim seviyelerini yükselterek iş piyasasının zorlu taleplerini karşılamaktır.

Eğitim ve Öğretim Sistemi İçindeki Zorluklar

Yapılan eğitim reformları sonucunda Türkiye’de zorunlu ilköğretim 1997/98’de 8 yıla ve 2005/2006’da bütün ortaöğretim programları 4 yıla çıkarılmış ve okul müfredatları yenilenmiştir. Son zamanlarda, bilgi–iletişim teknolojilerine daha fazla yatırım yapılmış, özel ihtiyaçlı bireylerin eğitimine daha fazla mali kaynak ayrılmış, yabancı dil eğitime daha fazla önem verilmeye başlanmış, öğretmenler için yeni kariyer yapıları (sayısı artan sürekli mesleki gelişim olanakları) sunulmuş ve yükseköğretim sistemi büyümeye ve uluslararası alanda daha etkili hale gelmeye başlamıştır. Eğitime yapılan yatırım artmaktadır (MEB ve YÖK tarafından yapılan toplam harcama 2011 konsolide bütçesinin %14.6’sına denk gelmektedir.) ve eğitim ve öğretim sisteminin bütün seviyelerinde daha yüksek katılım oranı olduğu görülmektedir.

Eğitim ve öğretim sisteminde devam etmekte olup ele alınması gereken hususlar aşağıda yer almaktadır:

- Kayıt ve katılımda devam eden coğrafi bölge ve cinsiyet temelli eşitsizlikler,
- Erişim ve dolaşımın (mobilité) önündeki engeller ve dolaşımı sınırlandıran genel bir şeffaflık sorunu,
- AB ve diğer üye ülkelerle karşılaştırıldığında, çalışma çağındaki nüfusun genel olarak eğitime düşük katılım seviyesi,
- Sistemin her noktasında kalite ve kalite güvencesi sistemlerinin yetersiz olması
- Sistemin birçok yerinde öğrenici ve paydaşların sisteme sistematik olarak dâhil olmaması,

⁹ Sağlık Bakanlığı tarafından verilen Tıpta Uzmanlık, 3308 sayılı kanun kapsamına girmeyen mesleklerde TESK’e bağlı odalar tarafından verilen ustalık yeterlilikleri, Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından verilen Askeri Lise Diploması, İçişleri Bakanlığı tarafından verilen Polis Koleji Diploması, Ulaştırma Bakanlığı tarafından verilen yat kaptanlığı vb yeterlilikler.

Eğitim ve öğretim sisteminde temel/ilk ve ortaöğretim seviyesinde yapılan son düzenlemelerin hayat boyu öğrenme ve mesleki eğitim ve öğretimde yeni gelişmelere yol açabileceği öngörülmektedir. Son düzenlemelerle, zorunlu eğitimin 8 yıldan 12 yıla çıkarılması (4+4+4) ve ilk 4 yıldan sonra daha fazla mesleki uzmanlaşmayı desteklemesi amaçlanmıştır. Söz konusu düzenlemeler, 6287 sayılı “İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”da yer almaktadır (11 Nisan 2012 tarihinde yürürlüğe giren)¹⁰.

TYÇ tasarımı, gelecekte şu an mevcut olmayan yeni yeterlilik türlerine ihtiyaç duyulması ihtimali de dâhil olmak üzere, bu değişikliklerin henüz öngörülemeyen sonuçlarının da göz önünde bulundurulması gerekecektir.

İş piyasasından kaynaklanan zorluklar

Türkiye genç bir nüfusa sahiptir ve ortalama yaşı 29 civarı olan nüfusun üçte ikisinden fazlası çalışma çağındadır (15 – 64). Okul çağındaki nüfusun oranı hâlihazırda azalmaya başladıysa da, çalışma çağındaki nüfusun oranının artması Türkiye’nin yükselen bir işsizlik problemi ile karşılaşacağını göstermektedir. İstihdam seviyeleri yapısal olarak, özellikle kadınlar arasında AB ortalamasının altında kalmaktadır. Genç işsizlik oranı, genel işsizlik oranının neredeyse iki katıdır ve işsizlerin yarısından fazlasının almış oldukları eğitim yükseköğretim seviyesinin altındadır.

Ülkenin mevcut eğitim ve istihdam politikaları ve stratejileri, şimdiki ve gelecek ekonomik kalkınma ihtiyaçlarını karşılamak için ülkenin genç ve çalışan nüfusunu nitelikli iş gücüne çevirmesi gerektiğini göstermektedir. Ortaöğretimde/lisede, öğren(i)cilerin üçte birinden azı mesleki programlara katılmaktadır. Mesleki orta öğretim ve iş piyasası arasındaki bağlantılar, ikili öğrenme biçimlerinin daha fazla üzerinde durarak güçlendirilmiştir; ancak Mesleki Eğitim Öğretim (MEÖ) sisteminin tamamında pratik düzenlemelerin yapılabilmesi için daha fazla çaba sarf edilmelidir. MEÖ sistemi, konuyla ilgili ulusal standartların yokluğundan ve verilmekte olan diploma ve sertifikalar arasında tutarlılık/uyum olmamasından da anlaşılabacağı üzere hala gereksiz yere parçalı bir yapıdadır. Bu, örgün ve yaygın MEÖ’den kazanılan mesleki yeterlilikler arasında çapraz-tanınma olmamasına yansımaktadır.

İşsizlerin yeterlilik seviyelerinin düşük olması, mevcut yeterlilikler ve iş piyasasının ihtiyaçları arasında uyumsuzluklar olması, değişen teknoloji ve piyasa gerekliliklerine göre yeterliliklerin güncellenmemesinden kaynaklanan nitelikli personel sıkıntısı iş piyasası için önemli bir sorun teşkil etmektedir. Önceki öğrenmelerin tanınması veya yaygın ve serbest (informal) öğrenmelerin geçerli kılınması için Ulusal Yeterlilik Sistemi çerçevesinde gerçekleştirilen belgelendirme dışında henüz ülke çapında geçerli bir tanıma sistemi bulunmamaktadır. Ayrıca, MEÖ ile ilgili kararlar, ulusal iş piyasasının insan kaynakları ihtiyaçlarını dikkate alan bir plan çerçevesinde alınmamaktadır.

1990’lardan beri, ekonomide nitelikli işgücü arzını arttırabilmek için bir dizi girişim olmuştur. 2006 yılında üçlü bir yapıya sahip Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK), ulusal meslek standartları ve yeterlilikleri kapsayan etkili ve sürdürülebilir bir ulusal mesleki yeterlilikler sistemine öncülük etmek amacıyla kurulmuştur. MYK yeterliliklerinin, ulusal meslek standartları kapsamında tanımlanan mesleki bilgi, beceri ve yetkinliğe göre

¹⁰ Bu yeni Kanun, 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nu ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nu büyük ölçüde değiştirmektedir. Ayrıca 2547 sayılı Yükseköğretim Kurulu Kanunu ve eğitimle ilgili diğer bazı kanunlarda değişiklik yapılmaktadır.

tanınması ve belgelendirilmesi sağlanmaktadır. MEÖ sisteminin iş piyasasının gereksinimlerini karşılayabilmesi için bu husus oldukça önemlidir.

2.6 Ulusal Yeterlilik Çerçevesi Geliştirmenin Yararları

Bölüm 2.3.1’de vurgulandığı üzere, TYÇ’nin reform potansiyeline sahip olması amaçlanmaktadır. TYÇ’nin amaç ve hedefleri paydaşlarla yapılacak sürekli görüşmeler ışığında ve istişare süreci sonucunda nihai halini kazanacaktır. Çerçeve Türkiye’nin eğitim ve öğretim sistemini iyileştirme ve uluslararası kıyaslanabilirlik ve tanınırlık hedeflerine ulaştırma konusunda lokomotif olma potansiyeline sahiptir.

Türkiye’de ulusal yeterlilik çerçevesi yürürlükte olduğu zaman çerçeveden beklenebilecek birçok fayda sıralamak mümkündür. Çerçeve, şeffaflık ve dolaşımın artması ve kalitenin yükselmesi sonucu eğitim ve öğretim kurumları, öğrenciler ve işverenler için önemli faydalar sağlayacaktır. TYÇ’nin ülkedeki öğrenme çıktılarına dayalı, kalite güvencesi sağlanmış tüm yeterlilikleri kapsayıcı bütünleşik bir yapıda olması; yeterlilikler arasındaki geçişleri, önceki öğrenmelerin ve serbest (informal) öğrenmelerin tanınmasını ve bireyin tüm kazanımlarının ilerleme ve transfer fırsatlarında değerlendirilmesini kolaylaştıracaktır.

TYÇ, iş piyasası için daha nitelikli işgücüyle gelen bir katma değer; öğrenciler ve bireyler için daha fazla istihdam imkânı ve öğrenme olanaklarına erişim fırsatı; eğitim ve öğretim kurumları için kalite referansları ve ulusal ve uluslararası referanslandırma olanakları sunabilecektir. Hepsinin ötesinde, toplumların gittikçe çeşitlenen ihtiyaçlarını karşılamak için yeni yeterliliklerinin geliştirilmesine zemin hazırlayacak sağlam bir temel sunacaktır.

Bu bağlamda TYÇ’nin uygulanması ve işletilmesi, paydaşların TYÇ’ye katılımı, TYÇ’nin eğitim ve öğretim sisteminde oluşturacağı değişim ve gelişmeler sayesinde; hayat boyu öğrenme, beceri odaklı öğrenme, beceri kazanımı ve bunun resmen tanınması ile birey yaşamının değişimi, tanımlanan becerilerin daha verimli kullanılması, toplumun ve iş dünyasının beklentilerinin karşılanması, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin hızlanması gibi çeşitli faydalı sonuçların ortaya çıkması beklenmektedir.

2.7 Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’nin Yapısı Oluşturulurken Dikkate Alınması Gereken Hususlar

TYÇ’nin oluşturulduğu bütün yerel ve uluslararası bağlamlarda yapılan ve İstişare Belgesinin önceki bölümlerinde bahsi geçen incelemeler sonucu, TYÇ tasarımı dikkate alınması gereken bir dizi husus belirlenmiştir. Konuyla ilgili öneriler, İstişare Belgesinin bu bölümünde özetlenmiştir.

- Tek bir ulusal çerçeve ilkesi ve alt-çerçeve düzenleme ihtiyacı,
- Çok farklı amaçları olan farklı boyutlarda yeterliliklerin nasıl düzenleneceği/yerleştirileceği sorusu; yeterlilik türlerinin belirlenmesi ihtiyacı
- TYÇ oluşturulurken öğrenme çıktıları yaklaşımının kullanılması
- Çerçevede kullanılması en uygun seviyeler dizisi (seviyeler arasında alt-bölümlerin olup olmayacağı sorusu)
- TYÇ’nin, çerçeve içinde farklı seviyeler ve yeterlilik türleri arasında denklik/tanınma ve ilerleme/transer için temel oluşturması ihtiyacı
- Önerilen TYÇ modeli, Türkiye eğitim ve öğretim dünyasında yer alan kişilerin birçoğu ve genel olarak vatandaşlar için, seviye kavramı ve yeterliliklerin

karşılaştırılabilirliği başta olmak üzere yeni olabilecek bir dizi kavram, anlayış ve terminoloji sunmaktadır.

- Kilit bir yenilik de yeterliliğin, bireyin belli öğrenme çıktılarını kazandığının resmen kabul edilmesi yaklaşımıdır.

2.8 Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nin Yönetimi

Bölüm 2.1'de belirtildiği üzere, 5544 sayılı Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu uyarınca, MYK, Türkiye'de Ulusal Yeterlilik Çerçevesi'ni oluşturmak, geliştirmek ve güncelliğini korumakla sorumlu kurumdur.

İlgili kanunla verilen görev gereği, MYK, Ağustos 2010'da, MEB, YÖK ve MYK temsilcilerinden oluşan ve TYÇ'nin oluşturulması için gerekli kararların alınmasından sorumlu bir UYÇ Hazırlama Komisyonu kurmuştur. Komisyon, İstişare Belgesinin hazırlanması için Teknik Çalışma Grubunu oluşturmuştur.

İlgili Kanunun (11.10.2011 tarihli ve 665/34 sayılı KHK ile değiştirilen) 13. maddesi gereğince, MYK'nın Sınav ve Belgelendirme Dairesi Ulusal Yeterlilik Çerçevesi'ne ilişkin faaliyetleri yürütecektir; aynı Kanunun 23/A. Maddesi uyarınca, "Ulusal Yeterlilik Çerçevesinin oluşturulmasına, geliştirilmesine ve güncelliğinin korunmasına ilişkin işlemler Kurum tarafından yürütülecektir."

5544 sayılı Kanunun 23/A maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, "Ulusal Yeterlilik Çerçevesine dâhil edilecek yeterliliklerin kalite güvence ölçütlerine, meslekî ve teknik yeterlilikler dışında kalan yeterliliklerin kalite güvencesini sağlayacak kurum ve kuruluşların belirlenmesine, farklı yeterlilikler arasındaki yatay ve dikey geçişler ile Ulusal Yeterlilik Çerçevesinin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe konulan yönetmelikle belirlenir." Söz konusu yönetmeliğin taslağı, uluslararası uzmanların da desteğiyle 2012'de MYK tarafından ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde hazırlanacaktır. Yönetmelik taslağının Aralık 2012 itibarıyla çıkarılması beklenmektedir.

MYK'nın, TYÇ'den sorumlu kuruluş olarak, TYÇ'de üstlendiği koordinasyon rolünün ayrıntıları yönetmelikle belirlenecektir. Ancak, TYÇ tasarımına son şeklinin verilmesi, eğitim ve öğretim sisteminde uygulamaya konulması ve daha sonrasında sürdürülebilir bir şekilde uygulanması için farklı kuruluşların arasında etkileşim olması gerektiği de açıktır. Söz konusu kuruluşlar arasında belgelendirme kuruluşları (MEB, YÖK ve MYK), eğitim ve öğretim kurumları ve sağlayıcıları ile sosyal ortaklar yer almaktadır. Bu kurum ve kuruluşların TYÇ ile ilgili sorumluluklarının ve Çerçeveden sorumlu MYK ile ilişkilerinin belirlenmesi ile ilgili hususların hazırlanacak olan yönetmelikte tanımlanması planlanmaktadır. Paydaşların tamamının TYÇ'nin benimsenmesi ve uygulanmasında yeterli düzeyde katılım sağlamaması halinde, çerçevenin hedeflenen şekliyle bir bütün olarak hayata geçirilmesinde zorluklar ve gecikmeler ortaya çıkabilir.

TYÇ'nin planlanması ve geliştirme süreci UYÇ Hazırlama Komisyonu tarafından yürütülmektedir. TYÇ'nin oluşturulmasına yönelik faaliyetler MYK tarafından gerçekleştirilmektedir. Oluşturulacak TYÇ'nin uygulanmasına ve işletilmesine yönelik yapılar ve sorumluluklar yönetmelikle düzenlenecektir.

TYÇ'de yer alacak yeterliliklerin, "genel, akademik ve meslekî" olmak üzere üç profile ayrılabilirliği düşünülmektedir. MYK'nın, TYÇ'de yer alacak bazı yeterliliklerin sağlanması sorumluluğunun yanı sıra TYÇ'nin işletilmesini koordine etme sorumluluğu

bulunmaktadır. Söz konusu sorumluluklar ve yeterliliklerin sağlanmasından sorumlu olan kuruluşların TYÇ'nin işletilmesi sürecindeki rolleri hazırlanacak yönetmelikle düzenlenecektir.

5544 sayılı Kanunda, kalite güvencesi sağlanmış bütün yeterliliklerin TYÇ kapsamında yer alacağı, mesleki ve teknik yeterliliklerin kalite güvencesinin MYK tarafından sağlanacağı belirtilmektedir. Yükseköğretim ve MEB yeterliliklerine uygulanacak kalite güvencesi düzenlemelerinin TYÇ politikasına nasıl yansıtılacağı ve söz konusu uyumun sağlanması sırasında MYK (TYÇ'nin sorumlusu olarak), MEB, YÖK ve MYK (mesleki yeterlilikleri belgelendirme kuruluşu olarak) rolleri arasında nasıl bir etkileşim olacağı ilgili kurumlar ve paydaşlarla yapılacak çalışmalar neticesinde kesinleşecektir. TYÇ yeterliliklerinin kalite güvencesi ölçütlerine ilişkin hususlar Bölüm 3.5.2.'de yer almaktadır.

TYÇ'nin operasyonel işlevlerinden bazıları yeterlilik sağlayan kuruluşlar tarafından yürütülebilir ancak Ulusal Yeterlilik Sisteminin bütünselliğinin ve uyumunun sağlanması ve kontrol edilmesi için merkezi TYÇ yönetim ve izleme mekanizmasına ihtiyaç duyulacaktır.

2.9 Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nin Amaçları ve Hedefleri

Paydaş gruplarla yapılan toplantılar, TYÇ ile ilgili birçok politika ve strateji dokümanının incelenmesi, Türk eğitim ve öğretim sistemi ve iş piyasasının özelliklerinin ve ihtiyaçlarının belirlenmesi ve diğer ülkelerin yeterlilikler çerçevesi geliştirme sürecinde yaşadığı deneyimler üzerine yapılan kapsamlı araştırmalar sonucu bir dizi kilit hedef belirlenmiş ve TYÇ için önerilmektedir:

- Yeterlilikleri tanımlamak ve karşılaştırmak için açık ve tutarlı bir yöntemin belirlenmesi,
- Tüm yeterlilikleri - genel eğitim ve öğretim, mesleki eğitim ve öğretim, akademik eğitim ve öğretim programları ile diğer öğrenme yolları ile kazanılan - kapsayan bütünleşik bir çerçeve sunmak,
- Örgün, yaygın ve serbest (informal) öğrenme yollarıyla bireyin kazandığı öğrenme çıktılarının tanınmasını sağlayacak doğrultuda yeterlilik sistemi reformunu sürdürmek,
- Diğer ülke yeterliliklerinin Türkiye'de, Türkiye yeterliliklerinin de yurtdışında tanınması için temel ölçütleri oluşturmak ve karşılaştırma aracı işlevi görmek.

Dolayısıyla, önerilen TYÇ modeli, reform potansiyeli olan çok işlevli bir çerçeve sunmaktadır. TYÇ, mevcut yeterliliklerin referansı, yeni yeterliliklerin ve yeterlilik sistemlerinin geliştirilebileceği bir yapı, ulusal yeterliliklerin uluslararası yeterliliklerle kıyaslanabileceği ve uyumlu hale getirileceği bir araç işlevi görecektir.

Bu hedefler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nin genel hedefi içinde toplanabilir. Bu genel hedef ise; Türkiye'deki bütün yeterliliklerin tanımlanabileceği, sınıflandırılabilmesi ve bu sayede yeterlilikler arasındaki ilişkilerin belirlenebileceği bütünleşik tek bir yapı sunmaktır.

3. TÜRKİYE YETERLİLİKLER ÇERÇEVESİ'NİN YAPISI

3.1 Tasarımın Temeli

Ülkemizin Ulusal Yeterlilik Çerçevesi için, bütün yeterliliklerin tanımlanabileceği, sınıflandırılabilmesi ve bu sayede yeterlilikler arasındaki ilişkilerin belirlenebileceği tek bir yapı oluşturacak şekilde bütünleşik bir model önerilmektedir.

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi,

- Mevcut yeterlilikler için referans çerçevesi,
- Yeni yeterliliklerin geliştirilmesi için temel,
- Yaygın ve serbest (informal) öğrenmelerin tanınması için gerekli süreçlerin geliştirilebileceği bir ortam olacaktır.

Ayrıca, diğer ülke yeterliliklerinin Türkiye’de, Türkiye yeterliliklerinin de yurtdışında tanınması için temel ölçütleri kullanarak karşılaştırma imkânı sunacaktır.

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi, okul, eğitim merkezi, işyeri, üniversite, araştırma merkezi gibi eğitim ve öğretim görülen kurumlarda, en temelden en ileri düzeye kadar olan bütün referans seviyelerine ait öğrenme çıktılarını kazanan bireylere verilen bütün yeterlilikleri hayat boyu öğrenme yaklaşımı ile ilişkilendirecektir. Önerilen modelde, Seviye 1 yeterlilikleri, temel görevleri yerine getirme yeteneğini tanımlarken; Seviye 8 yeterlilikleri çalışma ve öğrenme alanına yenilik getirme, ortaya çıkan yeni ve karmaşık problemleri farklı disiplinlerdeki yaklaşım ve yöntemleri kullanarak çözme yeteneğini içermektedir. Dolayısıyla çerçeve, işyerlerinde veya diğer yaygın ve serbest (informal) öğrenme ortamlarında deneyime dayalı öğrenme ve bağımsız bireysel öğrenme sonucu elde edilen yeterliliklerin hepsini kapsayacak şekilde tasarlanmaktadır. Çerçeve, özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin öğrenme kazanımlarının uygun şekilde tanınmasını sağlayacak yeterliliklerinin geliştirilmesini de mümkün kılacaktır. Ayrıca, beceri odaklı modüler eğitim programlarına uygun şekilde tasarlanan yetkinliğe odaklı birime dayalı yeterliliklerin geliştirilmesini ve kapsama dâhil edilmesine imkân sağlayacaktır.

İstişare Belgesinde belirtilen politikalar, prosedürler ve şartnamelerde, bir dizi kilit terimin özel tanımları yapılmış ve **Ek 4**’te sunulmuştur.

3.2 Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’nin Kapsamı

TYÇ, Türkiye’deki yeterliliklerin sınıflandırılmasını sağlayan bütünleşik tek bir yapı olarak, kalite güvencesi sağlanmış bütün genel, akademik ve mesleki yeterlilikleri kapsayacaktır. Milli Eğitim Bakanlığı’nın verdiği yeterlilikleri, MYK yeterlilikleri, Yükseköğretim Kurulu koordinasyonu ve denetiminde verilen Yükseköğretim Kurumları yeterliliklerini içerecektir.

Türkiye’de iş piyasasında şu anda ihtiyaç duyulan ve duyulacak birçok mesleki yeterlilik MYK vasıtasıyla TYÇ’de yer alacaktır.

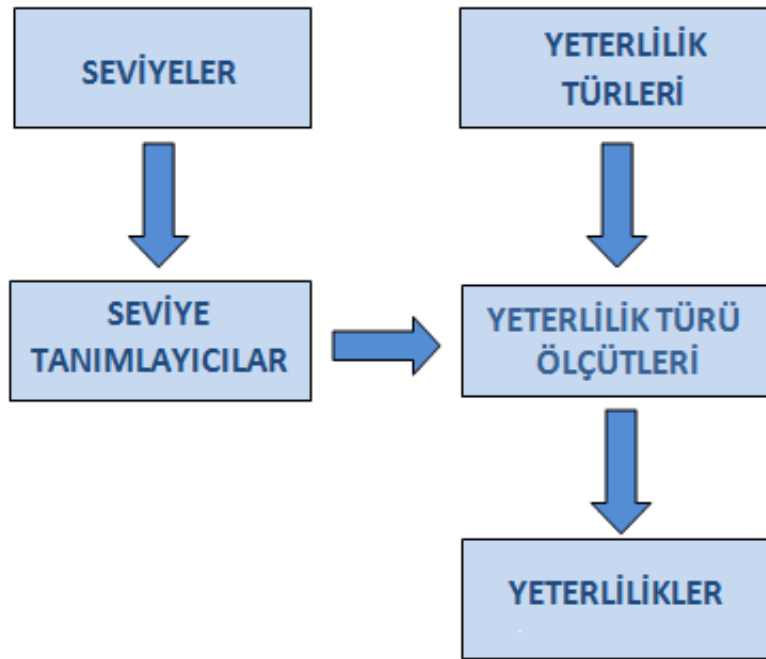
Yeterlilik sistemleri ve çerçeveleri, Türkiye’de eğitim ve öğretim sisteminde hâlihazırda mevcuttur. Bunlar arasında, Milli Eğitim Bakanlığı ve MYK’nın yeterlilik sistemleri ile Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ) bulunmaktadır. Söz konusu sistemlerin varlığı devam edecektir; ancak kapsamlarında yer alan, kalite güvencesi sağlanmış yeterlilikler TYÇ’ye de dâhil edilecektir.

TYÇ’de yer alacak bütün yeterliliklerin, sorumlu kurumlar MEB, MYK ve YÖK tarafından geliştirilen uluslararası kabul görmüş iç ve dış kalite prosedürlerine göre kalite güvencesi sağlanmış olacaktır. Yeterliliklerin kalite güvencelerine yönelik genel bir Türkiye yaklaşımı gelişim aşamasındadır ve amaç, TYÇ’nin sürekli olarak geliştirilmesine yardım etmektir.

3.3 Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’nin Yapısı

TYÇ için önerilen mimari Bölüm 2.7’de belirtilen konuları ele almaktadır ve Bölüm 2.9’da sayılan hedeflere ulaşma potansiyeline sahiptir. Bu hedefler Ulusal Yeterlilik Çerçevesi için çok iyi kurgulanmış bir tasarım gerektirmektedir; birbirinden oldukça farklı mevcut yeterlilikler ile uluslararası eğilimler ve AYÇ yaklaşımıyla uyumlu yeni geliştirilen MYK yeterliliklerinin aynı çerçeve içerisine yerleştirilmesi ihtiyacı tasarlanacak modelin yapısıyla ilgili önemli bir güçlüğe neden olmaktadır.

TYÇ seviyelerden oluşan bir yapıya sahip olacaktır; seviyeler ise yeterliliklerin yönelimini belirten yeterlilik türleri ile desteklenecektir. Yeterlilik türleri bir yeterliliğin diğer yeterliliklere nazaran “boyutunu” belirten bir iş yükü ölçütü; yeterliliklerin amaç veya işlevlerine göre sınıflandırılmasını sağlayan bir araçtır. Yukarıda sayılan unsurlar bütünleşik bir araç grubu oluşturmakta böylelikle her türlü yeterliliği tanımlayabilen esnek bir süreç sunulması yanı sıra her türlü öğrenme çıktısı grubu için uygun yeterliliğin geliştirilebilmesini destekleyecek bir tasarım imkânı sağlanmaktadır.

Şekil 2: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’nin Yapısının Genel Şeması

3.3.1 Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Seviyeleri

TYÇ, sekiz **seviyeden** meydana gelen bir yapıda olacaktır. Önerilen modelde, her seviye, söz konusu seviyedeki yeterliliklerin kazanılması için gerekli ortak öğrenme çıktılarına göre tanımlanacaktır. Her seviyeyi tanımlayan öğrenme çıktılarına ilişkin oluşturulan ifadeler dizisi **seviye tanımlayıcısı** olarak anılacaktır. Seviye tanımlayıcılar çerçevenin çekirdeğini oluşturmaktadır. Seviye tanımlayıcılar çerçeve içerisindeki diğer tüm yapı ve araçlar için temel teşkil etmektedir.

Öğrenme çıktıları, **bilgi**, **beceri** ve **yetkinlik** açısından tanımlanmaktadır; dolayısıyla seviye tanımlayıcılar **öğrenme çıktılarının belirtilen üç “bileşenine”** göre düzenlenmektedir. Sekiz seviyenin her biri için, bu üç “bileşen”de gerekli ifadeleri içeren tanımlayıcılar yer almaktadır. TYÇ seviyeleri herhangi özel bir öğrenme alanı dikkate alınmadan tanımlanmaktadır. Diğer bir deyişle, eş seviyede bulunan farklı yeterliliklere ait bilgi, beceri, yetkinlik olarak ifade edilen öğrenme hedefleri (çıktıları) aynı düzeydedir.

TYÇ seviye tanımlayıcıları aşağıda Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Seviye Tanımlayıcıları

BİLGİ TYÇ kapsamında “bilgi”; genel olarak, bir çalışma veya öğrenme alanı ile ilgili gerçeklerin, ilkelerin, teorilerin ve uygulamaların anlaşılmasını içeren kuramsal ve/veya uygulamalı bilgi olarak tanımlanmıştır. BECERİ TYÇ kapsamında “beceri”; genel olarak, bir çalışma veya öğrenme alanında edinilen mantıksal, sezgisel ve yaratıcı düşünme ile el becerisi, yöntem, materyal, araç ve gereçleri kullanabilmeyi gerektiren “bilgiyi kullanma”, “problem çözme”, “bilgi ve becerileri başkalarına aktarma” olarak tanımlanmıştır. YETKİNLİK TYÇ kapsamında “yetkinlik”; bilgi ve becerilerin bir çalışma ve/veya öğrenme ortamında sorumluluk olarak ve/veya özerk çalışma göstererek kullanılması, öğrenme gereksinimlerinin belirlenmesi ve karşılanması olarak tanımlanmıştır.		
SEVİYE 1	BİLGİ	Bilinen öğrenme veya çalışma ortamlarında, basit faaliyetlerin yönergelere uygun olarak yerine getirilmesi için gerekli temel bilgiye sahip olmak.
	BECERİ	Bilinen öğrenme veya çalışma ortamlarında, temel bilgiyi kullanmak ve alışlagelmiş faaliyetleri yönergelere uygun olarak yerine getirmek.
	YETKİNLİK	Alışlagelmiş faaliyetlerin rehberlik ve gözetim altında yürütülmesinde sınırlı sorumluluk almak.
SEVİYE 2	BİLGİ	Bir çalışma veya öğrenme alanı ile ilgili açıkça tanımlanmış faaliyetlerin yerine getirilmesi için gerekli temel kuramsal bilgi ile standart araç, gereç ve yöntemlere ilişkin uygulamalı bilgiye sahip olmak.
	BECERİ	Bir çalışma veya öğrenme alanı ile ilgili açıkça tanımlanmış faaliyetlerin yerine getirilmesi için gerekli bilgiyi kullanmak ve öngörülen problemlere çözüm getirmek.
	YETKİNLİK	Açıkça tanımlanmış faaliyetlerin yürütülmesinde rehberlik ve/veya gözetim altında sorumluluk almak, öğrenme ihtiyaç ve hedeflerini rehberlik eşliğinde belirlemek.
SEVİYE 3	BİLGİ	Bir çalışma veya öğrenme alanı ile ilgili farklı ortamlarda çok karmaşık olmayan faaliyetlerin yürütülmesi için gerekli kuramsal ve uygulamalı bilgiye sahip olmak.
	BECERİ	Bir çalışma veya öğrenme alanı ile ilgili çok karmaşık olmayan faaliyetlere ilişkin verileri yorumlamak, sonuçları değerlendirmek, uygun standart işlemleri ve yöntemleri seçmek ve sistematik bir biçimde uygulamak; öngörülmeleyen problemlere çözüm getirmek.
	YETKİNLİK	Çok karmaşık olmayan faaliyetlerin yürütülmesinde sınırlı ölçüde rehberlik ve/veya gözetim altında sorumluluk almak; öğrenme ihtiyaç ve hedeflerini gerektiğinde rehberlik olarak belirlemek.
SEVİYE 4	BİLGİ	Bir çalışma veya öğrenme alanı ile ilgili farklı ortamlarda karmaşık faaliyetlerin yürütülmesi için gerekli olan kuramsal ve uygulamalı bilgiye sahip olmak.

	BECERİ	Bir çalışma veya öğrenme alanı ile ilgili karmaşık faaliyetlere ilişkin verileri analiz etmek, sonuçları yorumlamak, uygun işlemleri, yöntemleri seçmek ve sistematik bir biçimde uygulamak; farklı ve/veya öngörülmeleyen problemlere çözüm getirmek; gerektiğinde bilgi ve becerilerini başkalarına aktarmak.
	YETKİNLİK	Standartlara uygun ortamlarda karmaşık faaliyetlerin yürütülmesinde sorumluluk almak; sorumluluğunda başkaları tarafından yürütülen faaliyetlerde gözetim ve sınırlı denetim görevi üstlenmek; öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak ve ileriye yönelik öğrenme hedeflerini belirlemek.
SEVİYE 5	BİLGİ	Bir çalışma veya öğrenme alanında uzmanlık için gerekli kuramsal ve uygulamalı bilgiye sahip olmak.
	BECERİ	Bir çalışma veya öğrenme alanında yürütülen karmaşık ve bir biriyle ilişkili faaliyetlere ait verileri analiz etmek, sonuçları sorgulayıcı bir yaklaşımla değerlendirmek, çıkarımlarda bulunmak, uygun işlemleri ve yöntemleri tanımlamak ve bunları sistematik bir biçimde uygulamak veya uygulatmak; ilk kez karşılaşılan farklı ve/veya öngörülmeleyen problemlere kanıta dayalı çözüm önerileri geliştirmek; bilgi ve becerilerini başkalarına aktarmak.
	YETKİNLİK	Öngörülmeleyen değişikliklerin olduğu ortamlarda karmaşık faaliyetlerin yürütülmesinde sınırlı ölçüde sorumluluk almak; sorumluluğunda başkaları tarafından yürütülen faaliyetlerde gözetim ve denetim görevi üstlenmek; öğrenme hedefleri doğrultusunda öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak, sorumluluğu altındaki kişilerin öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesine ve performanslarının geliştirilmesine rehberlik etmek.
SEVİYE 6	BİLGİ	Bir çalışma veya öğrenme alanında uzmanlık için gerekli ileri düzeyde kuramsal ve uygulamalı bilgiye sahip olmak.
	BECERİ	Bir çalışma veya öğrenme alanına ait faaliyetler ile ilgili yaklaşım, yöntem ve işlemleri bütünlük içerisinde analiz etmek, sonuçları eleştirel bir şekilde değerlendirmek, araştırma ve kanıtlara dayalı iyileştirme önerileri geliştirmek; Yeni uygulamalarda karşılaşılabilecek olası problemleri öngörmek ve önleyici çözüm önerileri geliştirmek; Oluşturulan iyileştirme ve çözüm önerilerini başkalarına aktarmak.
	YETKİNLİK	Öngörülmeleyen değişikliklerin var olduğu ortamlarda karmaşık faaliyetlerin yürütülmesinde bireysel veya ekip üyesi olarak sorumluluk almak; ileri düzeydeki bir çalışma veya projeyi kısmen özerk olarak yürütmek; Sorumluluğu altında çalışanların bir proje çerçevesinde gelişimlerine yönelik etkinlikleri planlamak ve yönetmek; Öğrenme hedefleri doğrultusunda kendisinin ve sorumluluğu altındaki kişilerin performanslarının geliştirilmesine yönelik faaliyetleri planlamak ve yönetmek.
SEVİYE 7	BİLGİ	Bir çalışma veya öğrenme alanında özgün fikirlerin geliştirilmesine temel oluşturan ileri düzeyde kuramsal ve uygulamalı bilgiye sahip olmak; Alanının ilişkili olduğu disiplinler arası etkileşimi kavramak.
	BECERİ	Bir çalışma veya öğrenme alanında edindiği bilgileri farklı disiplinlere ait bilgilerle bütünleştirerek yorumlamak, yeni bilgiler, yöntemler ve yaklaşımlar oluşturmak; Alanında karşılaşılan öngörülmeleyen karmaşık problemleri araştırma yöntemlerini

		kullanarak çözmek; Oluşturduğu yeni bilgi, yöntem, yaklaşım ve çözüm önerilerini başkalarına aktarmak.
	YETKİNLİK	Öngörülemeyen ve karmaşık değişikliklerin var olduğu ortamlarda ve yeni stratejik yaklaşımlar gerektiren koşullarda bireysel veya ekip üyesi olarak sorumluluk almak; İleri düzeydeki bir çalışma veya projeyi özerk olarak yürütmek; Alanı ile ilgili çalışmalara liderlik etmek, sorumluluğu altındaki kişi ve grupların stratejik performanslarını değerlendirmek ve iyileştirilmesine yönelik faaliyetleri yönetmek.
SEVİYE 8	BİLGİ	Bir çalışma veya öğrenme alanında özgün düşünce, yaklaşım, tasarım, yöntem ve teknik geliştirilmesine yönelik üst düzeyde bilgiye sahip olmak; bunları farklı disiplinler ile ilişkilendirmek.
	BE CERİ	Bir çalışma veya öğrenme alanına yenilik getiren bir düşünce, yöntem, yaklaşım, tasarım ve/veya uygulamayı geliştirmek ya da bilinen bir düşünce, yöntem, yaklaşım, tasarım ve/veya uygulamayı farklı bir alana uyarlamak, özgün bir konuyu araştırmak, kavramak, tasarlamak ve uygulamak; Alanında ortaya çıkan yeni ve karmaşık problemleri farklı disiplinlerdeki yaklaşım ve yöntemleri kullanarak çözmek, araştırma ve uygulama sonuçlarını başkalarına aktarmak.
	YETKİNLİK	Yenilik ve yaratıcılık gerektiren çalışmalarda bireysel ve ekip üyesi olarak sorumluluk almak ve liderlik yapmak; İleri düzeydeki özgün bir çalışma veya projeyi özerk olarak yürütmek; Alanı ve alanı dışındaki faaliyetleri ile sürekli öğrenmeyi teşvik etmek, toplumun sürdürülebilir gelişimine katkıda bulunmak.

Bilgi, beceri ve yetkinlik açısından seviyeler arasındaki ilerlemeyi gösteren alternatif bir format **Ek 4**'te yer almaktadır.

3.3.2 Anahtar Yetkinlikler ve Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi

Anahtar yetkinlikler yeterlilik türüne göre her bireyin hayat boyu öğrenme kapsamında kazanması gereken tanımlanmış sekiz yetkinliktir. Hayat Boyu Öğrenmeye ilişkin Avrupa Anahtar Yetkinlikler Referans Çerçevesi **Ek 5**'te verilmiştir. Türkiye'de ulusal eğitim politikasının önemli bir özelliği anahtar yetkinliklerin geniş ölçekte kazanılmasına öncelik vermesidir.

Seviye tanımlayıcıların bazı özelliklerinin bir ya da birden fazla anahtar yetkinlik ile ilişkili olduğu açık ve net olsa da çerçeve belirli bir bölüm veya müfredat alanına atıfta bulunmadığı için anahtar yetkinlikler TYÇ'nin seviye tanımlayıcılarına somut bir biçimde eklenmemiştir. Örneğin, anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik, bilim ve teknoloji alanlarında temel yetkinlikler, dijital yetkinlik gibi anahtar yetkinlikler bireyin belirli bir seviyenin bilgi ve becerilerini kazanabilmesi için gerekli ön kazanımlardır; benzer şekilde seviye tanımlayıcılarındaki yetkinlik bileşeni altında öğrenmeyi öğrenme, inisiyatif alma ve girişimcilik gibi anahtar yetkinlikler kapalı biçimde bulunmaktadır.

Bu nedenle çerçeve içerisinde yer alan, tümü olmasa da çoğu yeterliliğin tanımlanmasında bazı anahtar yetkinliklerin özelliklerini görmek mümkündür. Anahtar Yetkinlikler örgün eğitim ve öğretim sistemi müfredatı içerisinde gömülü bir biçimde yer alsa da, Anahtar yetkinliklerin tamamının tüm yeterliliklerde yer alması söz konusu

olmayabilir. Bunun için, TYÇ'de yer alan her bir yeterlilik türüne ait ölçütlerde, bireyin kazanması gereken öğrenme çıktıları ve anahtar yetkinlikler bulunacaktır. Bunu yaparken yeterlilik türünün seviyesi, amacı, kredi aralığı ve programın normal süresi ile tutarlılık sağlanmalı ve ilgili disiplin yansıtılmalıdır. Bu sorumluluk ilgili belgelendirme kuruluşuna ait olacaktır.

Bunu başarmak için anahtar yetkinlikler öğrenme alanlarına ilişkin öğrenme çıktılarına gömülebilir ve/veya anahtar yetkinlikler kendi başlarına öğrenme çıktısı olarak benimsenebilir.

Her bir yeterlilik türüne ilişkin ölçütler (bkz. Bölüm 3.4.2.) söz konusu türden olan yeterliliklere anahtar yetkinliklerin dâhil edilmesi ile ilgili bilgileri içerecektir. Anahtar yetkinliklerin kapsama dâhil edilmesi ile ilgili ilave bilgiler yeterlilik veya program bazında da verilebilir.

3.3.3 Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'ndeki Yeterlilik Türleri

TYÇ'nin geliştirilmesi sürecinin ilk aşamalarında yapılan, çerçeveye dâhil edilecek yeterlilikler ile ilgili inceleme yalnızca seviye yapısının kullanılmasıyla etkili bir sınıflandırma yapılmasının imkânsız olduğunu göstermiştir. Buna göre, TYÇ'de seviye yapısının yanı sıra çeşitli yeterlilik türlerine ilişkin ölçütlerin de tanımlanmasına karar verilmiştir. Türler, eğitim ve iş dünyasında yaygın olarak bilinen ve kullanılan yeterlilik gruplarını temsil etmektedir. Yeterlilik türleri sayesinde TYÇ'de aynı seviyede bulunan ancak aralarında belirgin farklılıklar olan yeterlilikler arasındaki fark gösterilebilecektir. Yeterlilik türlerinin rolü Bölüm 3.4.3.'te daha detaylı ele alınmıştır.

TYÇ'de yer alması önerilen ve halen Türk eğitim, öğretim ve yeterlilik sistemlerinde var olan belli başlı 19 yeterlilik türü aşağıdaki şekilde sınıflandırılmış ve geçici olarak seviyelendirilmiştir. Söz konusu yeterliliklerin öğrenme çıktılarına dayalı ve kalite güvenceleri sağlanmış olarak TYÇ'ye dâhil edilmeleri tasarlanan model ile mümkün olacaktır. Diğer taraftan 665 sayılı KHK ile TYÇ'ye dâhil edilecek tüm yeterliliklerin kalite güvencesinin sağlanması gereği hükme bağlanmıştır.

Tablo 2: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nde Yer Alması Önerilen Başlıca Yeterlilik Türleri

TYÇ Seviye	Yeterlilik Türü	Yeterliliğin Sağlanması Sorumlu Kurum/Kuruluş
1		
2	İlköğretim Diploması ¹¹	MEB
2	Seviye 2 Mesleki Yeterlilik Belgesi	MYK
3	Kalfalık Belgesi	MEB
3	Seviye 3 Mesleki Yeterlilik Belgesi	MYK
4	Ustalık Belgesi	MEB
4	Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Diploması	MEB
4	Genel Ortaöğretim Diploması	MEB
4	Seviye 4 Mesleki Yeterlilik Belgesi	MYK
5	Seviye 5 Mesleki Yeterlilik Belgesi	MYK
5	Önlisans Derecesi (Mesleki)	Üniversiteler
5	Önlisans Derecesi (Akademik)	Üniversiteler
6	Seviye 6 Mesleki Yeterlilik Belgesi	MYK
6	Lisans Derecesi	Üniversiteler
7	Seviye 7 Mesleki Yeterlilik Belgesi	MYK
7	Lisansüstü Sertifikası	Üniversiteler
7	Lisansüstü Diploması (Tezsiz)	Üniversiteler
7	Yüksek Lisans Derecesi (Tezli)	Üniversiteler
8	Seviye 8 Mesleki Yeterlilik Belgesi	MYK
8	Doktora Derecesi (Doktora, Sanatta Doktora ve Tıpta Uzmanlık)	Üniversiteler

TYÇ seviyelerinde yeterlilik türlerinin dağılımını gösteren daha detaylı tablo **Ek 6**'da sunulmaktadır.

Hiçbir temel yeterliliğin Seviye 1'e yerleştirilmediğine dikkat edilmelidir. Bunun, TYÇ'de, uygun yeterliliklerin ileride oluşturacağı "geliştirme" seviyesi olarak yer alması önerilmektedir. Seviye 1 için yeni bir temel yeterlilik türünün geliştirilmesi gerekebilir.

¹¹ 2012 yılı öncesi verilen diplomalar

Ayrıca, bunun yeterlilik türlerine ilişkin bir ön liste olduğu da unutulmamalıdır. Çerçevenin gelişimi ilerledikçe ve belgelendirme kuruluşları faaliyet gösterdikleri alt sistemlerde yer alan yeterlilik çeşitlerini analiz ettikçe önerilen bazı türlerin gerekli olmadığı veya ilave bazı türlere ihtiyaç olduğu ortaya çıkabilir. Halen geliştirilmekte olan MYK yeterliliklerinin hangi türler altında sınıflandırılabilceği geliştirilecek yeterlilikler dikkate alınarak kararlaştırılacaktır. Belgelendirme Kuruluşları tanımlanan ihtiyaç, kriterler ve prosedürler doğrultusunda TYÇ'ye eklenmek üzere ilave türler önerebilirler.

Yeterlilik Türü Ölçütleri içerisinde

- Türün Adı,
- Veren Kuruluş,
- Profili (eğilimi),
- Seviyesi,
- Kategorisi,
- Kredi aralığı ve süresi,
- Tanımı,
- Öğrenme çıktıları,
- Anahtar Yetkinlikler,
- Ölçme ve Değerlendirme,
- Kalite Güvencesi,
- Giriş Şartları,
- İlerleme Olanakları,
- Kariyer Olanakları,
- İstihdam Olanakları gibi ek bilgiler yer alacaktır.

Tür ölçütlerinde belirtilen öğrenme çıktıları ilgili seviye tanımlayıcıların ayrıntılarını belirleyecektir. TYÇ yeterlilik türleri, yüksek lisans derecesi gibi, belirli bir öğrenme alanıyla ilgili değildir. Yeterlilik tür ölçütleri, belgelendirme kuruluşları tarafından, belirli öğrenme alanları ile ilgili her türden özgün yeterlilik geliştirmek için kullanılacaktır. Örneğin bir üniversite, farklı alanlarda (Biyomedikal, Psikoloji vb. alanlarında) yüksek lisans derecesi verebilir.

Yeterlilik türü ölçütlerinin hazırlanmasında kullanılacak şablon aşağıda Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3: Yeterlilik Türü Ölçütlerini Gösteren Şablon

Yeterlilik Türü Adı				
Veren Kuruluş				
Profili (Eğilimi)	Genel:	Akademik	Mesleki:	
Seviyesi	TYÇ:	AYÇ:	Bologna:	ISCED (2011):
Yeterlilik Kategorisi	Ana:	Destekleyici:	Birim:	Özel Amaçlı:
Kredi Aralığı ve Programın Normal Süresi				
Tanımı				
Öğrenme Çıktıları				
Anahtar Yetkinlikler				
Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri				
Kalite Güvencesi				
Giriş Şartları				
İlerleme Olanakları				
Kariyer Olanakları				

Örnek Yeterlilik Türü Ölçütleri **Ek 7'**de sunulmaktadır.

3.3.4 Seviye ve Türlerin Etkileşimi

Önerilen TYÇ modelinde, iki kilit araç kullanılacaktır. Seviyelerden meydana gelen yapı çerçevesinin tamamının temelini oluştururken Seviye tanımlayıcıları yapının tanımlayıcı bileşenidir. Bir dizi yeterlilik türü ölçütünü oluşturmak için seviye tanımlayıcıları ayrıntılandırılacak ve zenginleştirilecektir. Seviye tanımlayıcıları, ilgili seviye için öğrenme çıktılarını tanımlayan, TYÇ'yi uluslararası çerçevelere referanslamak için gerekli mekanizma olacaktır. Yeterlilik türü ölçütleri, yeterliliklerin TYÇ seviyelerine yerleştirileceği temel araçtır ve birbirinden önemli ölçüde farklı yeterliliklerin aynı seviyeye yerleştirilmesini sağlayan mekanizmadır. Ayrıca, ileride yeni yeterliliklerin geliştirilmesi için gerekli zemin hazırlanmaktadır. Bu farklı işlevlerin ışığında, seviye tanımlayıcıları ve yeterlilik türü ölçütlerinin farklı özellikleri olacaktır:

- Seviye tanımlayıcıları, göreceli olarak kısa, genel, öz, ve tamamen öğrenme ortamından bağımsızdırlar.
- Yeterlilik türü ölçütleri, göreceli olarak kapsamlıdır; yeterlilikleri profil (eğilim), kategori, kredi, süre, kazanılacak öğrenme çıktıları, anahtar yetkinlikler, ölçme ve

değerlendirme, kalite güvencesi, giriş şartları, ilerleme ve kariyer göstergeleri gibi farklı bağlamlarda tanımlamaktadır.

3.3.5 Yeterlilik Türlerinin Fonksiyonlarına Göre Sınıflandırılması

Türkiye’de hâlihazırda kullanılmakta olan kredi değeri veya öğrenme süresi olarak geniş bir aralığa yayılmış birçok farklı yeterliliğin (nispeten küçük çaplı veya dar öğrenme kazanımlarının tanınması sonucu belgelendirilenler dâhil) TYÇ’ye dâhil edilmesi ihtiyacı tasarımda göz önünde bulundurulması gereken önemli bir noktadır.

Diğer birçok ülkenin (özellikle reform amacı taşıyan çerçevelerden ziyade ilişkisel çerçeveler geliştiren ülkelerin) ulusal yeterlilik çerçevelerini geliştirirken bu derece çeşitli yeterliliklerin çerçeveye dâhil edilmesini tercih etmedikleri gözlemlenmiştir. Tüm yeterlilikleri çerçeveye dâhil etmeyi amaçlayan ülkeler, çeşitli yeterlilikler arasındaki farkları ortaya koyabilmek ve değişik perspektiflere göre sınıflandırma yapabilmek için kredi ve kategori yaklaşımlarını kullanmaktadırlar:

- Kredi sistemleri (yani, bir yeterlilikteki öğrenme kazanımı miktarını kıyaslamalı olarak belirlemek için iş yükünün kullanılması)
- Yeterliliklerin işlev veya amacını hedefleyen kategoriye göre sınıflandırılması.

Genel anlamda kredi sistemi örgün ve yaygın eğitim ve öğretim programlarında hazırlanmaktadır. YÖK yükseköğretim kurumlarına ait yeterliliklerde Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemini (AKTS) 2001 yılından itibaren uygulamaktadır. Diğer örgün ve yaygın eğitim ve öğrenme programlarına ait öğrenme çıktıları hazırlanırken ne kadar yüz yüze ve ne kadar bireysel çalışma yapılacağı, yani ortalama bir bireyin iş yüküne göre kredisini hesaplanacaktır. Diğer bir kredi tanımı iş yeri tabanlı öğrenmeye uygulanacaktır. Yeterlilik türü ölçütlerinde bulunan kredi değerleri ilgili kuruluşlar tarafından tanımlanacaktır.

Öğrenme çıktılarını sağlayacak toplam kredi belirlendikten sonra, ders veya kursların kredilerinde, kalite çevrimi kapsamında “programlama, uygulama, paydaşlar aracılığı ile ölçme, değerlendirme, geri besleme” süreçleri ile sürekli izlenecek ve gerekli iyileştirmeler ve düzeltmeler yapılacaktır.

Belgelendirme kuruluşları birbirinden farklı amaç ve işlevlere sahip yeterlilikler için Yeterlilik Türü Ölçütlerinde yeterlilik kategorisini tanımlayabileceklerdir:

- **‘Ana yeterlilikler’** referans bir yeterliliğe karşılık gelen ve öğrenme çıktıları birbiriyle örtüşen grupları yansıtır ve genellikle geniş kapsamlıdır; öğrenme süreci içerisindeki bir aşama açısından (Mesleki Ortaöğretim sürecinin sonunu ifade eden Meslek Lisesi Diploması gibi), veya sınırları belirli olan bir öğrenme alanı veya bir meslek açısından (örneğin Mimarlık) “tamamlanma” anlamını taşımaktadır.
- **‘Destekleyici yeterlilikler’** önceden kazanılan bir ana yeterliliğe ilave olarak edinilen öğrenme kazanımları sonucu belgelendirilen yeterliliklerdir. Bu yeterlilikler bilgi veya becerilerin güncellenmesi, tazelenmesi veya sürekli mesleki gelişim ile ilgilidir. Örnek olarak, “muhasabe” alanında edinilen lisans derecesine ilave olarak kazanılan “vergi denetmenliği” veya “hemşirelik” ana yeterliliğine ilave olarak kazanılan “enfeksiyon hemşireliği” gibi yeterlilikler gösterilebilir.

- **‘Birim yeterlilikler’** ana yeterliliği edinmek üzere sahip olunması gereken, bütünün bir parçasını oluşturan ve ana yeterliliğin öğrenme çıktılarının bir kısmına karşılık gelen birim öğrenme çıktılarının kazanılması sonucu sahip olunan yeterliliklerdir. Yetkinlik odaklı birim yeterlilikler genellikle beceri odaklı modüler öğrenme programları ile ilişkilendirilmiştir. Örnek olarak, 6. seviyede bilgisayar uygulamalarını içeren bir Lisans Derecesi kapsamında birden fazla birim yeterlilik yer alabilir ve bunlardan bir tanesi kelime işlem biriminin tamamlanması sonucu belgelendirilebilir.
- **‘Özel amaçlı yeterlilikler’** başka bir yeterliliğe bağlı olmayan ancak kendi içerisinde bütünlüğü ve tek başına kullanımı olan öğrenme çıktılarının kazanılmasıyla sahip olunan yeterliliklerdir. Bu yeterlilikler nispeten dar kapsamlı olup yeterliliğin amacına uygun olarak ait olunan seviyedeki öğrenme çıktılarının bir kısmını kapsar. Örnek olarak, inşaat sektöründe forklift operatörlüğü yeterliliği veya yat kaptanlığı yeterliliği gösterilebilir.

Şekil 3: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’ndeki Yeterliliklerin Kategorileri

3.3.6 Yeterliliklere ait Öğrenme Süreçlerinin Profili (Eğilimi)

Kapsamlı Avrupa Çerçeveleri (Bologna ve AYÇ), yeterlilikler arasında profil (eğilim) temelinde ayırım yapmamaktadır. Ancak, bu tür ayrımların bazı ulusal çerçevelerde yapıldığı bilinmektedir. Ülkemizdeki eğitim ve öğretim sistemi, hem orta hem de yükseköğretimde ikili bir temel üzerine kurulmuştur ve yeterlilikler sisteminde bu yapının dikkate alınması gerekmektedir. Profil (eğilim) tanımı ile TYÇ’de yeterliliklerin ilişkili oldukları öğrenme süreçlerinin “genel, akademik ve mesleki” profile (eğilime) sahip olduğu açıklanmış olacaktır. Her yeterlilik türünün eğilimi, Yeterlilik Türü Ölçütlerinde yer alacaktır.

TYÇ’nin 1 – 4 seviyeleri için, “genel” ve “mesleki” terimleri kullanılmakta iken, seviye 5 için “akademik” ve “mesleki” terimleri kullanılmaktadır.

TYÇ, 6 – 8 seviyelerinde yer alan yeterliliklere ilişkin yeterlilikler akademik ve mesleki profilli (eğilimli) olarak tanımlanacaktır.

3.3.7 Yeterliliklerin İş Yüğü

Yeterlilikler Çerçevesinin temel işlevi yeterlilikleri tanımlamak ve karşılaştırmak olduğundan, bütün yeterliliklerle ilgili öğrenme çıktılarının toplamının veya “hacminin” belirlenmesinin mümkün olması önemlidir. Ancak, öğrenme çıktılarının hacmini doğrudan ölçecek bir araç veya yöntem henüz belirlenmemiştir.

Dolayısıyla, TYÇ’de kredilere dönüştürülen iş yüğü ölçümünün bu amaçla vekâleten kullanılması önerilmektedir. Her yeterlilik türüne, o yeterliliği kazanmak için bir öğrencinin sarf etmesi gereken toplam çaba hesaplarına dayanarak iş yüğü derecesi verilecektir. Öğrencinin, tam zamanlı olarak öğrenme eylemi ile meşgul olan “ortalama” bir öğrenci olduğu farz edilecektir.

Bu kredi dereceleri bütün Yeterlilik Türü Ölçütlerinde yer alacaktır. Kredi dereceleri genel olarak, destekleyici, birim ve özel amaçlı yeterlilik türleri için belirlenecektir. 1500 – 1800 saatlik bir “öğrenme yılına” verilebilecek değer olarak önerilen ölçü 60 kredidir; dolayısıyla bir kredi 25 – 30 saatlik öğrenmenin sonucunu temsil etmektedir. Aynı iş yüğü ölçümü çerçevede yer alacak yeterliliklerin, bütün seviyelerde hacmini belirlemek için kullanılacaktır. Bu yaklaşım Avrupa’da kullanılmakta olan her iki kredi sistemine de – AKTS (ECTS) ve MKTS (ECVET)¹²- uygundur.

Sundukları yeterlilik türleri için kredi puanı verilmesi her bir belgelendirme kuruluşunun sorumluluğunda olacaktır. Mevcut yükseköğretim yeterliliklerinin kredileri belirlenmiştir. Diğer yeterliliklerle ilgili ölçütler belirli olduğu için önemli bir problem görülmemektedir.

Kredilerin bu şekilde belli bir yeterliliğin “hacmini” belirlemek için kullanılmasından başka, TYÇ’nin Bölüm 3.5.3’de de belirtildiği şekilde kredi birikimi ve transferi için gerekli politika ve prosedürlere de sahip olması amaçlanmaktadır.

3.3.8 Yeterlilik Türlerinin Adlandırılması

TYÇ Yeterlilik Türü Ölçütlerinde, her ana yeterlilik türüne isim verilmektedir. Bu isimlerin çoğunluğu eğitim ve öğretim sisteminde hâlihazırda kullanılmakta olduğundan, öğrenci ve işverenler bu isimlerin yabancıları değildirler. Diğer isimler MYK sisteminin bir parçası olarak daha yakın zamanda oluşturulmuştur. Ayrıca, TYÇ geliştirildikçe ortaya çıkan yeni yeterlilik türleri için de yeni isimlerin oluşturulması gerekebilir. TYÇ’nin genel sorumluluğunu üzerine alan MYK, her bir yeterlilik türü için en uygun ismi bulmak için ilgili belgelendirme kuruluşları, Türk Dil Kurumu ve paydaşlarla görüşecektir.

Yeterlilik isimlerinin kullanılmasına dayanan bir yaklaşımın önerilmesi öncelikle yeterliliklerin anlamlarını mümkün olduğunca açığa kavuşturma ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple dikkate alınması gerekli kilit noktalar aşağıda yer almaktadır:

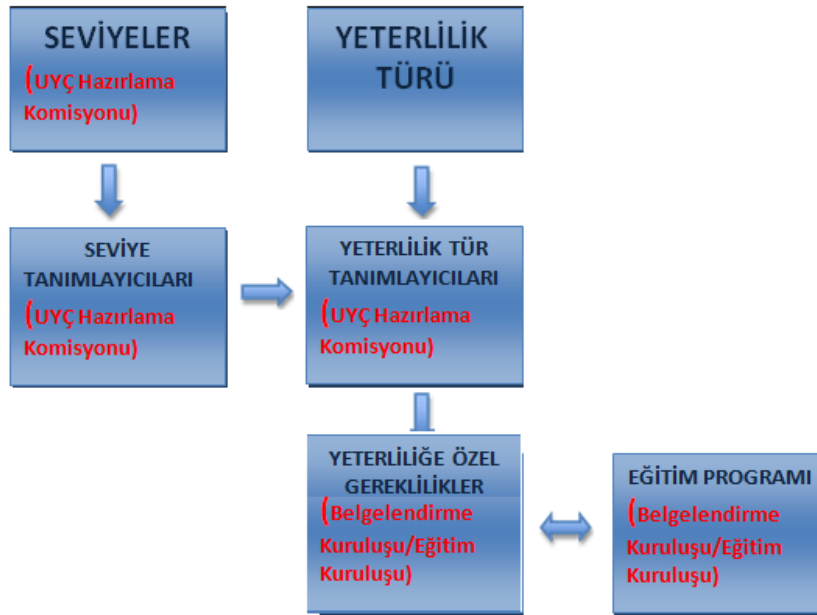
- İki ana yeterlilik türünün ismi aynı olmamalıdır,
- Mevcut adlandırma uygulamaları da mümkün olduğunca dikkate alınmalıdır. Aksi halde, yeterliliğin kimliği ve anlamıyla ilgili karışıklıklar yaşanması muhtemeldir.

¹² AKTS (ECTS): Yükseköğretim için Avrupa Kredi Transferi Sistemi; MKTS (ECVET): Mesleki Eğitim ve Öğretim için Avrupa Kredi Transferi Sistemi

3.4 Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nin Uygulamaya Konulması Yürütülmesi ve Yönetilmesine İlişkin Hususlar

Bu bölümde, Türkiye'de ulusal bir yeterlilik çerçevesinin başlatılması, uygulanması ve yönetilmesi için gerekli destekleyici politikaların geliştirilmesine yönelik ilkeler sunulmaktadır. Çerçevenin geliştirilmesi aşamasında, bu ilkeler içerisinde, çerçevenin işlevsel hale gelmesini sağlayacak politikalar, ilgili prosedürler ve protokoller oluşturulacaktır.

Söz konusu politika ve prosedürlerin geliştirilebilmesi için ön koşul olarak çerçevenin uygulanmasından sorumlu olacak yönetim sistemlerinin ve bu sistemleri destekleyecek yapının kapsamı TYÇ'nin onayı öncesinde hazırlanacak mevzuat ile açıklığa kavuşturulacaktır. Ayrıca, çerçeve politikalarının ve operasyonel prosedürlerinin, çerçeve ve Türkiye'nin eğitim ve öğretim dünyasında yer alan diğer kilit yapılar arasındaki ilişki dikkate alınacaktır.

Şekil 4: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi ile İlgili Sorumluluklar

Şekil 4'te, farklı kurum ve kuruluşların TYÇ'nin uygulanmasında üstlendiği sorumluluklar görülmektedir. Belgelendirme Kuruluşları; MEB, MYK'nın yetkilendirdiği kuruluşlar ve yükseköğretim kurumlarıdır. Eğitim kuruluşları; yükseköğretim kurumları, MEB onaylı okullar ve eğitim merkezleri gibi eğitim sağlayan kurum/kuruluşlardır.

TYÇ geliştirme sürecinde, reform potansiyeli olan ve eğitim ve öğretim sisteminin bütün alanlarında etkili olacak bir ulusal yeterlilik sisteminin geliştirilmesi eğilimi öne çıkmıştır. Politika matrisi de bu temelde hazırlanmıştır.

3.4.1 Yeterliliklerin Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Kapsamına Dâhil Edilmesi

TYÇ kapsamına kalite güvencesi sağlanmış yeterliliklerin dâhil edilmesi kararlaştırılmıştır; ancak bu kararın uygulanması sırasında hangi süreçlerin kullanılacağına ilişkin politika ve prosedürlerin hazırlanması gerekmektedir. Yeterlilikler çerçeve kapsamına dâhil edilirken ilgili yeterlilik türü ölçütlerini karşılıyor olmalarına dikkat edilecektir. Çerçeve kapsamına dâhil edilen tüm yeterlilikler yeterliliğin sağlanmasından sorumlu kuruluş tarafından ve/veya TYÇ'nin yönetiminden sorumlu kuruluş olan MYK'nın geliştireceği veri tabanında tutulacaktır.

Çerçeve işlevsel hale geldiğinde, yeterliliklerin kapsama dâhil edilmesi için standart bir sürecin belirlenmiş olması gerekecektir. Bu politika için önerilen yaklaşıma göre, bütün belgelendirme kuruluşları kendi verdikleri yeterliliklere ilişkin öğrenme çıktılarını incelemek ve her yeterliliğin profili (eğilimi), seviyesi, kategorisi, kredisi, süresi ve diğer TYÇ Tür Ölçütlerine uygun olup olmadığına ilişkin değerlendirme mekanizmalarını oluşturmakla yükümlüdür.

Belgelendirme kuruluşları, yeterliliklerin tek tek tasarım özelliklerine uygun anahtar yetkinliklerin dâhil edilmesi konusunda ilkeler düzenlemeli ve ayrıca geçerli olan yeterlilik kalite güvence ilke ve esaslarını belirlemelidir. Belgelendirme kuruluşları tarafından belirlenen kalite güvence ilke ve esasları, onay için TYÇ'nin yönetim mekanizmasına sunulmalı ve onayın ardından veritabanına yerleştirilmelidir. Tür Ölçütlerine bütünüyle uyan yeterlilikler seviye, tür ve kategorisine göre çerçeveye yerleştirilecektir. Belli bir tür için belirlenmiş tanımlayıcıların hepsine uymayan yeterlilikler diğer bir kategori altında uygun bir seviyeye yerleştirilecektir. Bu süreci şekillendirmek ve standart hale getirmek için açık ve net prosedürlere ihtiyaç olacaktır.

Diğer ülkelerde kazanılmış yeterliliklerin veya harici belgelendirme kuruluşlarının yeterliliklerinin doğrudan TYÇ kapsamına alınması ya da TYÇ'deki karşılığının tespitine yönelik koşullar ve prosedürlerin düzenlenmesi gerekmektedir. Söz konusu yeterliliklerin tanınmasında AYÇ temelinde yapılan referanslandırmalar ve karşılıklı tanıma anlaşmaları dikkate alınacaktır. MYK'nın uluslararası yeterlilik yapılarıyla ilişki kurma ve işbirliği yapma konusunda kanuni görevleri bulunmaktadır.

3.4.2 Kalite Güvencesi

Bir ülkede, ulusal yeterlikler çerçevesi yaklaşımının kabul edilmesi kaçınılmaz olarak yeterliliklerin geçerliliğini desteklemek için güvenilir ve sağlam kalite güvencesi düzenlemelerine yönelik ihtiyacı beraberinde getirmektedir.

Yeterliliklerin, ulusal yeterlilik çerçevesine kabul edilip edilmeyeceği kararı genellikle söz konusu yeterliliklerin, kalite düzenlemelerine ilişkin olanlar da dâhil olmak üzere belirlenen gereklilikleri karşılayıp karşılamadığına bakılarak verilmektedir. Kabul edilebilir kalite standartlarını karşılamayan yeterliliklerin çerçeve kapsamına alınarak geçerli hale getirilmesi durumunda, söz konusu çerçevenin değeri ve bütünlüğü kaçınılmaz olarak sorgulanacaktır.

Bir dizi yeterliliğin, çerçeveye belirli bir seviyede dâhil edilmesi, yeterliliklerin karşılaştırılabilir öğrenme çıktılarının kazanılması temelinde verildiğini göstermektedir. “Seviye” anlayışı esasen, bütün paydaşların yeterliliklerinin güvenilir olduğunu garanti etmelerine bağlıdır. Dolayısıyla, TYÇ kapsamında yer alan bütün yeterliliklerin geçerliliğinin güvence altına alınabilmesi için kalite güvencesi süreçlerinin mutlaka kullanılması gerekmektedir.

5544 sayılı Kanunun 23/A maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, kalite güvencesi sağlanmış tüm yeterlilikler, Ulusal Yeterlilik Çerçevesi'ne dâhil edilecektir.

İlgili Kanun, kalite güvencesi gerekliliklerini tanımlamamakta; ancak bu konuda “Ulusal Yeterlilik Çerçevesinde yer alacak meslekî ve teknik yeterliliklerin kalite güvencesi Kurum tarafından sağlanır. Ulusal Yeterlilik Çerçevesine dâhil edilecek yeterliliklerin kalite güvence ölçütlerine, meslekî ve teknik yeterlilikler dışında kalan yeterliliklerin kalite güvencesini sağlayacak kurum ve kuruluşların belirlenmesine, farklı yeterlilikler arasındaki

yatay ve dikey geçişler ile Ulusal Yeterlilik erevesinin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe konulan yönetmelikle belirlenir.” hükmüne yer verilmektedir.

Ulusal yeterlilikler ervelerinde yer alan yeterlilikler ve Avrupa ervelerine olan bağlantıları kaliteli ve karşılaştırılabilir olmalıdır. Ulusal yeterlilik ervelerinin, keza Avrupa Yükseköğretim Alanı Yeterlilikler ervesi (QF - EHEA) ve Hayat Boyu ğrenme için Avrupa Yeterlilikler ervesi’nin geliştirilmesi ve uygulanmasında kalite güvencesi en önemli konulardan biri olmuştur.

AB ye ülkeleri ve ilgili paydaşlar arasında yıllar boyu yakın işbirliği ile gerçekleştirilen yoğun çalışmalar sonucunda, söz konusu kalite hedefine ulaşmak için, bir dizi Avrupa kalite güvence mekanizması ve aracı geliştirilmiştir: Bunlar:

- Avrupa Yükseköğretim Alanı’nda Kalite Güvence Standartları ve İlkeleri (ESG)
- Yükseköğretim için Avrupa Kredi Transferi Sistemi (AKTS/ECTS)
- Mesleki Eğitim ve ğretim için Avrupa Kredi Transferi Sistemi (MKTS/ECVET)
- Ortak Kalite Güvencesi ervesi (CQAF)
- Mesleki Eğitim ve ğretim için Avrupa Kalite Güvencesi Referans ervesi (EQARF-VET)
- Yaygın ve Serbest (informal) ğrenmeyi Geçerli Kılmaya Yönelik Avrupa Kılavuz İlkeleri
- Yaygın ve Serbest (informal) ğrenmeyi ve Açık Koordinasyon Yöntemini Geçerli Kılmaya ilişkin Avrupa Envanteri

Bütün bu mekanizmalar, Eğitim ve öğretimde işbirliği için Avrupa Birliği Stratejik ervesi – 2020 (ET2020) ve dolayısıyla AY’nin ayrılmaz bir parçası olduğu hayat boyu öğrenme politikası ile ilişkilidir. Bu mekanizmalar hep birlikte, her ülkenin kalite güvencesi konusunu gerektiği şekilde ele alabilmesini sağlayacak çok katmanlı bir yaklaşım sunmaktadır. Bu yaklaşım gereği, Türkiye Yeterlilikler ervesi’ndeki tüm karar ve işleyiş mekanizmalarına ait prosedürlerin ve uygulamaların i ve dış gözetime tabi tutulacağı bir kalite güvence yapısı oluşturulacaktır.

Önerilen TY modeli yeni yeterliliklerin oluşturulması ve farklı belgelendirme kuruluşları tarafından verilen mevcut yeterlilikleri TY’ye yerleştirmek için temel teşkil etmektedir. Belgelendirme kuruluşları TY yönetim mekanizması tarafından belirlenecek kalite güvencesi standartlarına uygun olacak şekilde gerekli yapıyı bağımsız bir kalite güvence organizasyonunun gözetimi altında kurmak ve işletmekle sorumlu olacaklardır.

TY bünyesinde oluşturulacak kalite güvence yapısında; genel eğitim, yükseköğretim ve mesleki eğitim ve öğretimde farklı kalite güvencesi süreçlerinin ortaya çıkmasına neden olan dinamikler ve ihtiyaçlar dikkate alınacak olup TY’deki tüm yeterliliklerin tek tip kalite güvence yapısına tabi tutulması söz konusu olmayacaktır.

Ancak, bütün alt-sektörlerdeki yaklaşıma hâkim olan minimum veya temel gereksinimlerin belirlenmesi için kalite güvencesi konusunda genel bir TY politikasının oluşturulması gerekmektedir. Bakanlar Kurulu Kararıyla ıkarılacak yönetmelikte bu husus dikkate alınacaktır. Belirlenecek kalite güvencesi yapısı bütün belgelendirme kuruluşlarının kalite güvencesi prosedürlerini hayata geçirmesi ve bütün seviyelerde kalite süreçlerinin i ve dış denetime tabi tutulması için gerekli mekanizmaları oluşturmasını içerecektir. Söz konusu yapı, ervenin yönetim mekanizmasının kendi işleyişine ilişkin kalite güvence prosedürlerini de içerecektir.

3.4.3 Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi ve Öğrencilerin Hareketliliği

TYÇ'nin sunacağı yararlarından birinin öğrenciler için dolaşım (mobilité) koşullarının iyileştirilmesi olması beklenmektedir. Ancak, ulusal yeterlilik çerçevesini kurarak işleten ülke deneyimlerden yalnızca çerçevenin kurulmuş olmasının öğrencilerin dolaşımını/ilerlemesini sağlamadığı görülmektedir. Yeterlilikler Çerçevesi bütün yeterlilikler için tek bir seviye dizisi ortak olarak kabul edildiğinden, sistem içerisinde öğrencilerin daha fazla dolaşımının sağlanması çerçevenin iç uyumuna bağlıdır. Bu hedefin gerçekleşmesi, çerçeve seviyelerinin öğrenci kazanımlarına ilişkin güvenilir göstergeler olduğunun ne kadar kabul edileceğine bağlıdır (bu da dolayısıyla kazanımlarının güvenilirliğini arttıran kalite güvencesine bağlı olacaktır).

TYÇ politika matrisi, belgelendirme kuruluşlarını kredi biriktirme ve transferi (KBT) ve önceki öğrenmelerin tanınması (ÖÖT) sistemleri için gerekli düzenlemeleri yapmaya teşvik edecek politikalar da içerecektir. Öğrencilerin herhangi bir yeterliliği farklı yollardan elde edebileceği bir ortamın oluşturulmasını esas alan bir yaklaşım kabul edilecektir. Bu çerçevede, örgün, yaygın ve serbest (informal) öğrenme ve öğrenme kazanımlarının belli bir yeterlilik için farklı öğrenme bağlamlarında veya farklı zamanlarda biriktirilmesi mümkün olacaktır. TYÇ'de farklı öğrenme kazanımlarının biriktirilmesini ve değerlendirilmesini sağlayacak düzenlemeler yapılacak ve önceki öğrenmelerin tanınması ve kredi biriktirme prosedürleri belirlenecektir.

TYÇ, ayrıca, Türkiye'de eğitim ve öğretim sisteminde bütün seviyelerdeki ilerleme yollarının kapsamlı bir haritasının çıkarılmasını sağlayarak öğrencilere yatay ve dikey ilerleme imkânını sunacaktır.

3.4.4 Önceki Öğrenmelerin Tanınması ve Hayat Boyu Öğrenme

Önceki öğrenmelerin tanınması (ÖÖT) süreçleri, yaygın ve serbest (informal) öğrenmede kazanılan bilgi, beceri ve yetkinliğin tanımlanması ve görünürlük kazanmasını amaçlamaktadır. ÖÖT ile öğrencilere;

- Programlara erişim,
- Sınavlara erişim,
- Muafiyetler,
- Birimlerin belgelendirilmesi,
- Kredilerin biriktirilmesi ve transferi
- Yeterliliklerin tanınması gibi imkânlar sunulacaktır.

ÖÖT süreçleri, öğrenmenin önceden tanımlanmış bir mekân ve zamanla sınırlandırılmadığı, aksine hem örgün (örneğin ilk, orta veya lise eğitimi) hem de yaygın ve serbest (informal) öğrenme şeklinde kesintisiz devam eden bir süreç gibi görülen hayat boyu öğrenme yaklaşımını teşvik etmeyi amaçlayan her yeterlilik sisteminin asli tamamlayıcısıdır.

Yeterlilikler Çerçevesi, özü itibarıyla, ÖÖT süreçlerini desteklemektedir; zira söz konusu süreçler yeterliliklerin anlamına açıklık kazandırmaya yardımcı olmakta ve yeterliliklerin kazanılması için hangi öğrenme çıktılarının gerekli olduğunu görünür kılmaktadır. Buna istinaden, önerilen önceki öğrenmelerin tanınmasını destekleyici politikanın amacı, TYÇ'de yer alan bütün yeterliliklerin ÖÖT ile ilgili düzenlemelerinin olduğu bir ortam hazırlamak için çaba göstermektir.

4. SONUÇLAR

4.1 Kazanımlar

TYÇ için gerekli temel çalışmalar, ana paydaşların bu kapsamlı yaklaşıma açıkça verdikleri desteklerle büyük ölçüde tamamlanmıştır. Paydaşlarla uzlaşmaya varılan ana ilkeler şunlardır:

- TYÇ, Türkiye'deki eğitim ve öğretim sisteminde yapılacak değişiklik ve reformları destekleyecek potansiyele sahip, kapsamlı ve aktif bir çerçeve olacaktır,
- TYÇ, geçerli uluslararası eğilimlere uygun ve AYÇ'nin referans seviyeleri ile karşılaştırılabilir olacaktır.

TYÇ'nin tasarımı bu ilkeler doğrultusunda oluşturulmuştur. Çerçeve, yapısal olarak, sekiz yeterlilik seviyesi ve genel, akademik ve mesleki profillerde (eğilimlerde) yeterlilikleri yansıtan bir dizi yeterlilik türü sunmaktadır. Çerçevenin uygulanması için gerekli politikaların, kriterlerin ve TYÇ'nin etkin uygulanması için gerekli kalite güvencesi sistemlerinin ana hatlarının taslakları hazırlanmıştır. Çerçevadaki her bir yeterlilik türünün sağlanmasından sorumlu kuruluşlar geliştirme sürecine aktif olarak katılmışlardır.

4.2 Süreçte İzlenecek Adımlar ve Çalışma Takvimi

Çerçeve, eğitim ve öğretim sisteminin farklı alanlarında yapılan önemli değişikliklere paralel olarak gelişmektedir. Yapılan çalışmaların tutarlı olması ve çerçevenin başarılı bir şekilde işlemesi için taraflar arasında etkili bir koordinasyon sağlanacaktır.

Çerçevenin işler hale getirilmesi için şu ana kadar tanımlanan politikalar ve ölçütler üzerinde çalışmalara devam edilerek ilerleme sağlanacaktır. Bu amaçla, yeterliliklerin Çerçeve kapsamına dâhil edilmesi ve kapsama dâhil edilen yeterliliklerin kalite güvencelerinin sağlanması için gerekli prosedürlerin oluşturulması ve uygulanmasına başlanacaktır.

Çerçevenin uygulanması ve etkin bir şekilde sürdürülebilmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılacak, uygun yönetim sistemi belirlenecek, bu sistemi destekleyecek kaynaklar geliştirilecek ve uygulamaya konulacaktır.

Çerçevenin, kendine özgü ve sorumlu belgelendirme kuruluşlarından bağımsız bir kimliğinin olması sağlanacak, toplum bilinci yaratmak için gerekli iletişim planı hazırlanacak ve uygulanacaktır.

TYÇ'nin geliştirilmesi aşamasında MYK TYÇ modelini Ekim 2012'de onaya sunmayı ve Aralık 2012'de Bakanlar Kurulu Kararıyla çıkarılacak bir yönetmelik hazırlamayı planlamıştır.

Bu istişare belgesinin yayımlanması sonrasında TYÇ'nin oluşturulması ve uygulanması ile ilgili olarak aşağıdaki aşamalar gerçekleştirilecektir:

Tablo 4: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Hazırlama Sürecinde İzlenecek Adımlar ve Öngörülen Tarihler

TYÇ Hazırlama Sürecinde İzlenecek Adımlar ve Öngörülen Tarihler	
<u>Önerilerin Paydaşlar ile İstişare Edilmesi</u> Ana paydaş kurum/kuruluşların katıldığı Çalıştay'da İstişare Belgesinin sunulması İstişare Belgesinin internette yayınlanması ve yazılı görüş talep edilmesi İstişare sonuçlarının ana paydaş kurumlarla yapılacak 2. Çalıştay'da sunulması	07.2012 - 09.2012
<u>İstişare Belgesinin "Beyaz Belge" olarak Nihai Hale Getirilmesi</u> <u>Beyaz Belgenin</u> UYÇ Hazırlama Komisyonu tarafından kabul edilmesi ve MYK Genel Kurulu ve Bakanlar Kurulundan resmi onay alınması	10.2012
<u>Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi Yönetmeliği'nin Hazırlanması (5544 sayılı kanun kapsamında çıkarılacaktır)</u> Yönetmeliğin Çalışma Grubu tarafından hazırlanması ve UYÇ Hazırlama Komisyonu ile MYK Yönetim Kurulu tarafından kabul edilmesi	07.2012 – 10.2012
<u>TYÇ için 5 yıllık Uygulama Stratejisi Belirlenmesi</u> Strateji Belgesinin hazırlanması ve UYÇ Hazırlama Komisyonu ile MYK Yönetim Kurulu tarafından kabul edilmesi	07.2012 – 10.2012
<u>TYÇ Beyaz Belge, Uygulama Yönetmeliği ve 5 yıllık Uygulama Stratejisinin Onay için Bakanlar Kurulu'na Sunulması ve Onay Süreci</u>	11.2012
TYÇ'nin Uygulanmaya Başlanması	
<u>TYÇ için Özel Bir İnternet Sitesi ve Görünürlük için Kimlik Geliştirilmesi</u> TYÇ logosu, marka çalışmaları ve görünürlük kimliğine karar verilmesi İnteraktif bir internet sitesi oluşturulması ve bu site aracılığıyla MYK, MEB ve YÖK gibi kurumların internet sitelerine link verilmesi Bilgilendirme ve tanıtım materyallerinin basılması	09.2012 – 11.2012
<u>TYÇ Uygulama Sürecinin Resmen Duyurulması İçin Uluslararası Konferans Düzenlenmesi</u>	11.2012
<u>TYÇ Yönetim Sisteminin Kurulması</u> MYK, MEB, YÖK ve diğer paydaşlar arasında ortak istişare yapılması/karar alma için kalıcı düzenlemeler yapılması (Bu yapı TYÇ Hazırlama Komisyonu'nun yerine geçecektir)	12.2012

<u>TYÇ- AYÇ Referanslama Süreci</u> Taslak AYÇ Referans Raporu hazırlanması (Bologna Süreci için gerekli olan referanslama dâhil) (AYÇ Danışma Grubu) Paydaşların katılımıyla yapılacak çalıştay ile taslak raporun geçerliliğinin doğrulanması Referanslama raporunun tamamlanması, yayımlanması ve Avrupa Komisyonu'na sunulması	11.2012 – 05.2013
<u>Yeterliliklerin TYÇ'ye dâhil edilmesi için ayrıntılı ölçüt ve prosedürlerin yayımlanması</u> Yeterliliklerin TYÇ'ye dâhil edilmesi ile ilgili ayrıntılı ölçüt ve prosedürlerin oluşturulması (kalite güvencesi)	10.2012 – 03.2013
<u>Yeterliliklerin TYÇ'ye dâhil edilmesi sürecine başlanması</u> TYÇ'ye dâhil edilmek üzere yeterliliklerini sunan Belgelendirme Kuruluşlarının başvurularının değerlendirilmesi	03.2013 tarihinden itibaren

5. EKLER

EK-1: İstişare Belgesinin Hazırlanmasına Doğrudan Katkı Sağlayanların Listesi

EK-2: Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi

EK-3: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Tanım ve Kavramları

EK-4: Bilgi, Beceri ve Yetkinlik Açısından Seviyeler Arasındaki İlerlemeyi Gösteren Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Seviye Tanımlayıcıları

EK-5: Anahtar Yetkinlikler İçin Avrupa Referans Çerçevesi

EK-6: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi için Önerilen Yeterlilik Türleri ve Sorumlu Kuruluşlar

EK-7: Yeterlilik Tür Ölçütleri

Ek-1: İstişare Belgesinin Hazırlanmasına Doğrudan Katkı Sağlayanların Listesi

Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi Hazırlama Komisyonu Üyeleri:

Prof. Dr. Oğuz BORAT	MEB	MYK Yönetim Kurulu Başkan Vekili – Komisyon Başkanı
Doç. Dr. Ömer AÇIKGÖZ	YÖK	MYK Yönetim Kurulu Üyesi – Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürü
Doç. Dr. Mustafa Kemal BİÇERLİ	MEB	Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürü
Mehmet KÜÇÜK	MEB	Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürü
Mahmut TÜNCEL	MEB	Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürü
Prof. Dr. Şaban H. ÇALIŞ	YÖK	YÖK Başkan Vekili
Prof. Dr. Recep ÖZTÜRK	YÖK	YÖK Başkan Vekili
Prof. Dr. Mehmet DURMAN	YÖK	Prof. Dr. - Bologna Uzmanı
İbrahim BÜKEL	MEB	TTKB Kurul Üyesi
Firuzan SİLAHŞÖR	MYK	Meslek Standartları Dairesi Başkanı
Ahmet GÖZÜKÜÇÜK	MYK	Sınav ve Belgelendirme Dairesi Başkanı
Yalçın ERASLAN	MEB	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Projeler Grup Başkanı
Hülya ERTÜRK KOÇ	MEB	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Programlar ve Öğretim Materyalleri Grup Başkanı
Dr. Ayşe ALTAŞ GİRGİÇ	MEB	Eğitim Ortamlarının ve Öğrenme Süreçlerinin Geliştirilmesi Grup Başkanı
Zafer ÇELİK	MEB	TTKB Eğitim Sistemleri ve Politikaları Grup Başkanı
Hüseyin DEMİRBAŞ	MEB	Din Öğretimi Genel Müdürlüğü Eğitim Politikaları Grup Başkanı
Şennur ÇETİN	MEB	MTEGM Sosyal Ortaklar ve Projeler Grup Başkan Vekili
Hafize KAYNARCA	MEB	MTEGM Programlar ve Öğretim Materyalleri Grup Başkanlığı
Kamil TOPÇU	MEB	Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Eğitim Sistemleri ve Politikaları Grup Başkanlığı Şube Müdürü
Derya BARLAK	YÖK	YÖK AB ve Uluslararası İlişkiler Birimi/Uzman

Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi Çalışma Grubu Üyeleri:

Prof. Dr. Mehmet DURMAN

Prof. Dr. Selda ÖNDEROĞLU

Prof. Dr. Gönül AKÇAMETE

Hafise KAYNARCA

Ahmet GÖZÜKÜÇÜK

Firuzan SİLAHŞÖR

Osman Seçkin AKBIYIK

İsmail ÖZDOĞAN

David HANDLEY

Edwin MERNAGH

Ek-2: Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi

Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesinin geliştirilmesi (TYYÇ) Bologna Sürecinin Türkiye’de uygulanması açısından önemli bir başarı niteliğindedir. Bunun sebebi çerçevenin yalnızca ulusal ve uluslararası düzeyde, eğitim ve öğretim verilmesi ve şeffaflık sağlanması açısından öğrenci merkezli yaklaşıma dayalı program geliştirmenin başlangıç noktası ve çekirdeğini teşkil etmesi değil aynı zamanda eğitim programlarının ölçülmesi ve izlenmesine yönelik temeli iç ve dış kalite yaklaşımına dayalı olarak bütünleşik anlamda program veya kurum düzeyinde de sunmasıdır.

TYYÇ’nin geliştirilmesi sürecinde uygulama aşamasına gelinmiştir ve şu ana kadar atılan adımlar aşağıda kısaca özetlenmektedir:

- Kısa, birinci, ikinci ve üçüncü seviyeler için seviye tanımlayıcılar Yaşam Boyu Öğrenme için Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi’nin referans seviye tanımlayıcılarına dayalı olarak hazırlanmıştır,
- Yüksek Öğretim ve mesleki profillerden oluşan iki temel Yüksek Öğretim yeterlilik alanı TYYÇ’de ayrılmış ve tanımlanmıştır,
- Ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora derecelerinin yeterliliklerine ilişkin kredi dereceleri, öğrenci çalışma saatleri ve AKTS kredileri baz alınarak belirlenmiştir.
- ISCED 97’ye paralel olarak eğitim alanları tanımlanmıştır ve 22 eğitim alanı için alana özel öğrenme çıktıları hazırlanmıştır;
- Seviye Tanımlayıcılar üniversite ve sendika, 18 Bakanlık ve öğrenci konseyleri dâhil 55 STK’yı içeren diğer ilgili paydaş temsilcileri ile paylaşılmıştır,
- TYYÇ’nin nihai versiyonu YÖK tarafından Ocak 2010’da onaylanmıştır;
- Pilot uygulama 4 üniversitede başlatılmıştır;
- Diğer bazı Yükseköğretim kurumları da uygulama sürecini başlatmışlardır.

6111 sayılı kanun ile değişiklik yapılan 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu tam anlamıyla işlevsel bir çerçeve ve kalite güvence sistemi kurulması ihtiyacının aciliyetini vurgulamaktadır. Bu konu Yükseköğretimin tüm iç ve dış paydaşları tarafından da dile getirilmiştir.

Ek-3: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Tanım ve Kavramları

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) kapsamında kullanılan tanım ve kavramlar aşağıda açıklanmaktadır. Ayrıca TYÇ kapsamında yer alan tanım ve kavramların en doğru ve anlaşılır şekilde açıklanabilmesi için Türk Dil Kurumu ile işbirliği yapılmaktadır. Tanım ve kavramlar Türk Dil Kurumu bünyesindeki çalışmalar neticesinde ortaya çıkacak öneriler doğrultusunda iyileştirilecektir.

Yeterlilik: Yetkin bir kurul tarafından bireyin, bir değerlendirme ve geçerlilik kazandırma sürecinin sonunda belirlenen standartlarda öğrenme çıktılarını kazandığını onaylayan derece, diploma veya sertifika türü resmi bir belgedir.

Belgelendirme Kuruluşu: Belirli bir değerlendirme süreci sonrasında kişilerin kazanımlarını değerlendirerek bir program çerçevesinde yeterliliğini onaylayan ve belgelendiren yasalar çerçevesinde belirlenmiş kuruluşlardır. Bu kapsamda Türkiye'deki belgelendirme kuruluşları Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Mesleki Yeterlik Kurumu (MYK) ve üniversitelerdir.

Ulusal Yeterlilik Sistemi: Bir ülkenin, eğitim ve öğretimini, iş piyasası ve sivil topluma bağlayan öğrenmenin ve diğer mekanizmaların tanınmasıyla ilgili faaliyetlerinin tümüdür. Bu, *kalite güvencesi, değerlendirme ve yeterliliklerin verilmesine (belgelendirmeye) ilişkin kurumsal düzenlemelerin ve süreçlerin geliştirilmesi ve uygulanmasını kapsar. Bir ulusal yeterlilik sistemi birçok alt sistemlerden oluşabilir ve bir ulusal yeterlilikler çerçevesi içerebilir.*

Ulusal Yeterlilik Çerçevesi (UYÇ): Ulusal düzeyde, öğrenme çıktılarına dayalı olarak tanımlanmış bir dizi ölçütlere göre yeterliliklerin sınıflandırıldığı, ulusal alt yeterlilikler sistemlerini bütünleştiren ve birbirleri ile eşgüdümünü sağlayan, yeterliliklerin şeffaflığını ve kalitesini arttıran, yeterliliklere erişimi ve yeterlilikler arasında ilerleme olanaklarını tanımlayan çerçevelerdir.

5544 sayılı MYK Kanununda ise UYÇ, "Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ile uyumlu olacak şekilde tasarlanan; ilk, orta ve yükseköğretim dâhil, meslekî, genel ve akademik eğitim ve öğretim programları ve diğer öğrenme yolları ile kazanılan tüm yeterlilik esasları" olarak tanımlanmıştır.

Öğrenme Çıktıları: Bir öğrenme süreci tamamlandığında, öğrenenin neleri bileceğinin, neleri yapabileceğinin ve nelere yetkin olacağının ifade edilmesidir. TYÇ kapsamında öğrenme çıktıları, bilgi, beceri ve yetkinlik açısından tanımlanan öğrenme hedefleridir. Örgün ve yaygın eğitimde program öğrenme çıktıları yetkinlik odaklı olarak ifade edilirler.

Öğrenme Kazanımı: Bir öğrenme süreci tamamlandığında, bireyin öğrenme çıktılarında kazandığı bilgi, beceri ve yetkinliklerdir. Başarılı öğrenenlerin seviyesi birbirinden farklı olabilir. Başarılilik seviyesi harf, puan veya sadece başarılı veya geçer şeklinde ifade edilebilmektedir.

Bilgi: Verilerin öğrenme yoluyla özümzenmesidir. Herhangi bir çalışma veya öğrenme alanı ile ilgili gerçeklerin, ilkelerin, teorilerin ve uygulamaların bütünüdür. TYÇ kapsamında bilgi, kuramsal ve/veya uygulamalı olarak tanımlanmaktadır.

Beceri: Bir öğrenme süreci ile kazanılan bilgiyi uygulayabilme, problemleri çözebilme ve görevleri tamamlayabilme yeteneğidir. TYÇ kapsamında beceri, genel olarak, bir çalışma

veya öğrenme alanında edinilen mantıksal, sezgisel ve yaratıcı düşünme ile el becerisi, yöntem, materyal, araç ve gereçleri kullanabilmeyi gerektiren “bilgiyi kullanma”, “problem çözme” ve “bilgi ve becerileri başkalarına aktarma” olarak tanımlanmaktadır.

Yetkinlik: Bilgiyi, kişisel, sosyal ve/veya metodolojik becerileri mesleki ve kişisel gelişim konusunda kullanabilme yeteneğidir.

TYÇ kapsamında yetkinlik, belirtilen bilgi ve becerilerin bir çalışma ve/veya öğrenme ortamında sorumluluk alarak ve/veya özerk çalışma göstererek kullanılması, öğrenme gereksinimlerinin belirlenmesi ve karşılanması olarak tanımlanmaktadır.

Yetkinlik (AYÇ Tanımı): Çalışma ve araştırma ortamları ile profesyonel ve kişisel gelişim sürecinde bilgi, beceri ve kişisel, sosyal ve/veya yönetsel yeteneklerin kullanımı ile ilgili kanıtlanmış yeti anlamına gelmektedir. AYÇ bağlamında yetkinlik, sorumluluk ve özerklik açısından tanımlanmaktadır.

Seviye: Ortak tanımlayıcılar kullanılarak oluşturulan, temel yeterliliklere karşılık gelen, yeterliliklerin gelişimini gösteren ve birbirini izleyen genel yeterlilik gruplarıdır. TYÇ kapsamında bir yeterliliğin kazanılabilmesi için gerekli olan öğrenme çıktıları sekiz seviyede tanımlanmıştır.

Seviye Tanımlayıcıları: Yeterlilik gruplarının yer aldığı seviyelerin tanımlanmasında kullanılan bilgi, beceri ve yetkinlik gibi genel kazanımları ifade edilmesinde kullanılan, seviyeyi ve seviyenin çerçeve yapısı içerisinde yerini gösteren tanımlayıcılarıdır.

Yeterlilik Türleri: Ortak özelliklere sahip ancak bir birlerinden ayırt edilebilir yeterlilik gruplarıdır. TYÇ kapsamında Yeterlilik Türlerinin kullanımı, aynı seviyede yer alan ancak işlevsel, öğrenme çıktıları, büyüklükleri ve/veya sektörel eğilimleri açısından önemli farklılıklar gösteren yeterliliklerin bir birlerinden ayırt edilmesine olanak sağlamaktadır/sağlayacaktır.

Yeterlilik Türü Ölçütleri: Her bir yeterlilik türü içinde yer alan yeterliliklere özgü profil, seviye, kategori, kredi, süre ve öğrenme çıktıları ile birlikte bir dizi ilave bilgileri tanımlayan ölçütlerdir. TYÇ Yeterlilik Tür Ölçütleri, yeterlilik türü içinde yer alan tüm yeterliliklere ait ortak ölçütlerdir ve her hangi bir özel öğrenme alanına atıfta bulunmaz.

Kredi: Öğrenme hacminin, öğrenme çıktıları ve ilgili iş yükünün başarılmaya bağlı olarak, rakamsal olarak ifade edilmesidir. Bir yıldaki iş/çalışma yükü 1500-1800 saattir. Bir kredi 25-30 saat iş yükü olarak alınırsa öğrenenin bir yılda alabileceği kredi (1500/25 veya 1800/30) 60'tır.

Anahtar Yetkinlikler: Bilgi toplumunun gerektirdiği, tüm bireylerin sahip olması gereken, kişilerin hayat boyu öğrenme çerçevesinde bireysel gelişimini, topluma etkin ve sorumlu bireyler olarak sosyal katılımlarını, istihdam edilebilmelerini destekleyen temel bilgi beceri ve yetkinliklerin toplamıdır. Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından Hayat boyu Öğrenme için Avrupa Referans Çerçevesinde kapsamında önerilen anahtar yetkinliklerin, TYÇ'nin her bir düzeyi içinde ilgili seviye ve yeterlilik türünün amacına ve de öğrenme alanına uygun olacak şekilde kazandırılması TYÇ'nin önemli amaçlarından biridir.

Kalite Güvencesi: Kalite güvencesi yeterliliklerin güvenilirliğini ve geçerliliğini güvence altına alan ulusal ve kurumsal düzeyde gerçekleştirilen süreçlerin bütünüdür. TYÇ ile ilgili olarak, TYÇ kapsamında yer alan yeterliliklerin tamamını kalite güvencesinin sağlanabilmesi için yasal düzenlemeler ile gerçekleştirilecek yeni bir yapılanmaya ihtiyaç vardır.

Ek-4: Bilgi, Beceri ve Yetkinlik Açısından Seviyeler Arasındaki İlerlemeyi Gösteren Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Seviye Tanımlayıcıları

TYÇ TASLAK SEVİYE TANIMLAYICILARI (Bu sınıflandırma Seviye Tanımlayıcıların 1-8 Seviyeleri arasında gelişimini/ilerlemesini göstermektedir.)			
	Bilgi	Beceri	Yetkinlik
Seviye 1	Bilinen öğrenme veya çalışma ortamlarında, basit faaliyetlerin yönergelerine uygun olarak yerine getirilmesi için gerekli temel bilgiye sahip olmak.	Bilinen öğrenme veya çalışma ortamlarında, temel bilgiyi kullanmak ve alışlagelmiş faaliyetleri yönergelere uygun olarak yerine getirmek.	Alışlagelmiş faaliyetlerin rehberlik ve gözetim altında yürütülmesinde sınırlı sorumluluk almak.
Seviye 2	Bir çalışma veya öğrenme alanı ile ilgili açıkça tanımlanmış faaliyetlerin yerine getirilmesi için gerekli temel kuramsal bilgi ile standart araç, gereç ve yöntemlere ilişkin uygulamalı bilgiye sahip olmak.	Bir çalışma veya öğrenme alanı ile ilgili açıkça tanımlanmış faaliyetlerin yerine getirilmesi için gerekli bilgiyi kullanmak ve öngörülen problemlere çözüm getirmek.	Açıkça tanımlanmış faaliyetlerin yürütülmesinde rehberlik ve/veya gözetim altında sorumluluk almak, öğrenme ihtiyaç ve hedeflerini rehberlik eşliğinde belirlemek.
Seviye 3	Bir çalışma veya öğrenme alanı ile ilgili farklı ortamlarda çok karmaşık olmayan faaliyetlerin yürütülmesi için gerekli kuramsal ve uygulamalı bilgiye sahip olmak.	Bir çalışma veya öğrenme alanı ile ilgili çok karmaşık olmayan faaliyetlere ilişkin verileri yorumlamak, sonuçları değerlendirmek, uygun standart işlemleri ve yöntemleri seçmek ve sistematik bir biçimde uygulamak; öngörülmeyen problemlere çözüm getirmek.	Çok karmaşık olmayan faaliyetlerin yürütülmesinde sınırlı ölçüde rehberlik ve/veya gözetim altında sorumluluk almak; öğrenme ihtiyaç ve hedeflerini gerektiğinde rehberlik olarak belirlemek.
Seviye 4	Bir çalışma veya öğrenme alanı ile ilgili farklı ortamlarda karmaşık faaliyetlerin yürütülmesi için gerekli olan kuramsal ve uygulamalı bilgiye sahip olmak.	Bir çalışma veya öğrenme alanı ile ilgili karmaşık faaliyetlere ilişkin verileri analiz etmek, sonuçları yorumlamak, uygun işlemleri, yöntemleri seçmek ve sistematik bir biçimde uygulamak; farklı ve/veya öngörülmeyen problemlere çözüm getirmek; gerektiğinde bilgi ve becerilerini başkalarına aktarmak.	Standartlara uygun ortamlarda karmaşık faaliyetlerin yürütülmesinde sorumluluk almak; sorumluluğunda başkaları tarafından yürütülen faaliyetlerde gözetim ve sınırlı denetim görevi üstlenmek; öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak ve ileriye yönelik öğrenme hedeflerini belirlemek.

Seviye 5	Bir çalışma veya öğrenme alanında uzmanlık için gerekli kuramsal ve uygulamalı bilgiye sahip olmak.	Bir çalışma veya öğrenme alanında yürütülen karmaşık ve bir biriyle ilişkili faaliyetlere ait verileri analiz etmek, sonuçları sorgulayıcı bir yaklaşımla değerlendirmek, çıkarımlarda bulunmak, uygun işlemleri ve yöntemleri tanımlamak ve bunları sistematik bir biçimde uygulamak veya uygulatmak; ilk kez karşılaşılan farklı ve/veya öngörülmeleyen problemlere kanıta dayalı çözüm önerileri geliştirmek; bilgi ve becerilerini başkalarına aktarmak.	Öngörülemezliklerin olduğu ortamlarda karmaşık faaliyetlerin yürütülmesinde sınırlı ölçüde sorumluluk almak; sorumluluğunda başkaları tarafından yürütülen faaliyetlerde gözetim ve denetim görevi üstlenmek; öğrenme hedefleri doğrultusunda öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak, sorumluluğu altındaki kişilerin öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesine ve performanslarının geliştirilmesine rehberlik etmek.
Seviye 6	Bir çalışma veya öğrenme alanında uzmanlık için gerekli ileri düzeyde kuramsal ve uygulamalı bilgiye sahip olmak.	Bir çalışma veya öğrenme alanına ait faaliyetler ile ilgili yaklaşım, yöntem ve işlemleri bütünlük içerisinde analiz etmek, sonuçları eleştirel bir şekilde değerlendirmek, araştırma ve kanıtlara dayalı iyileştirme önerileri geliştirmek; Yeni uygulamalarda karşılaşılabilecek olası problemleri öngörmek ve önleyici çözüm önerileri geliştirmek; Oluşturulan iyileştirme ve çözüm önerilerini başkalarına aktarmak.	Öngörülemezliklerin var olduğu ortamlarda karmaşık faaliyetlerin yürütülmesinde bireysel veya ekip üyesi olarak sorumluluk almak; ileri düzeydeki bir çalışma veya projeyi kısmen özerk olarak yürütmek; Sorumluluğu altında çalışanların bir proje çerçevesinde gelişimlerine yönelik etkinlikleri planlamak ve yönetmek; Öğrenme hedefleri doğrultusunda kendisinin ve sorumluluğu altındaki kişilerin performanslarının geliştirilmesini planlamak ve yönetmek.
Seviye 7	Bir çalışma veya öğrenme alanında özgün fikirlerin geliştirilmesine temel oluşturan ileri düzeyde kuramsal ve uygulamalı bilgiye sahip olmak; Alanının ilişkili olduğu disiplinler arası etkileşimi kavramak.	Bir çalışma veya öğrenme alanında edindiği bilgileri farklı disiplinlere ait bilgilerle bütünleştirerek yorumlamak, yeni bilgiler, yöntemler ve yaklaşımlar oluşturmak; Alanında karşılaşılan öngörülmeleyen karmaşık problemleri araştırma yöntemlerini kullanarak çözmek; Oluşturduğu yeni bilgi, yöntem, yaklaşım ve çözüm önerilerini başkalarına aktarmak.	Öngörülemezlik ve karmaşık değişikliklerin var olduğu ortamlarda ve yeni stratejik yaklaşımlar gerektiren koşullarda bireysel veya ekip üyesi olarak sorumluluk almak; İleri düzeydeki bir çalışma veya projeyi özerk olarak yürütmek; Alanı ile ilgili çalışmalara liderlik etmek, sorumluluğu altındaki kişi ve grupların stratejik performanslarını değerlendirmek ve iyileştirilmesini yönetmek.
Seviye 8	Bir çalışma veya öğrenme alanında özgün düşünce, yaklaşım, tasarım, yöntem ve teknik geliştirilmesine yönelik üst düzeyde bilgiye sahip olmak; bunları farklı disiplinler ile ilişkilendirmek.	Bir çalışma veya öğrenme alanına yenilik getiren bir düşünce, yöntem, yaklaşım, tasarım ve/veya uygulamayı geliştirmek ya da bilinen bir düşünce, yöntem, yaklaşım, tasarım ve/veya uygulamayı farklı bir alana uyarlamak, özgün bir konuyu araştırmak, kavramak, tasarlamak ve uygulamak; Alanında ortaya çıkan yeni ve karmaşık problemleri farklı disiplinlerdeki yaklaşım ve yöntemleri kullanarak çözmek, araştırma ve uygulama sonuçlarını başkalarına aktarmak.	Yenilik ve yaratıcılık gerektiren çalışmalarda bireysel ve ekip üyesi olarak sorumluluk almak ve liderlik yapmak; İleri düzeydeki özgün bir çalışma veya projeyi özerk olarak yürütmek; Alanı ve alanı dışındaki faaliyetleri ile sürekli öğrenmeyi teşvik etmek, toplumun sürdürülebilir gelişimine katkıda bulunmak.

Ek-5: Anahtar Yetkinlikler İçin Avrupa Referans Çerçevesi

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin Hayat Boyu Öğrenmeye ilişkin Anahtar Yetkinlikler konusundaki 18 Aralık 2006 tarihli ve 2006/962/EC sayılı Tavsiyesi'nin (L 394 sayılı ve 30.12.2006 tarihli Resmi Gazete) içeriği aşağıda belirtildiği şekildedir:

Sekiz Anahtar Yetkinlik

Bu çerçeve, sekiz Anahtar yetkinliği belirlemekte ve her bir yetkinliğe ilişkin temel bilgi, beceri ve davranışları tanımlamaktadır. Söz konusu Anahtar yetkinlikler:

- **Anadilde iletişim:** Kavramları, düşünceleri, duyguları, olguları ve fikirleri hem sözlü hem de yazılı olarak (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) ifade etme ve yorumlama ve her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşim içinde olma becerisidir.
- **Yabancı dillerde iletişim,** anadilde temel iletişim becerisinin yanı sıra, aracılık ve kültürlerarası anlayışı da içermektedir. Yeterlilik seviyesi birkaç farklı etkene ve dinleme, konuşma, okuma ve yazma kapasitesine bağlıdır.
- **Matematiksel yetkinlik ve bilim ve teknoloji alanlarında temel yetkinlikler:** Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşı karşıya kaldığımız bir dizi problemi çözmek için süre, faaliyet ve bilgi üzerinde durarak matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Bilim ve teknolojiye temel yetkinlikler, doğal dünyayı açıklayan bilgi ve metodolojilere hâkim olup onları kullanma ve uygulamadır. Bunlar arasında, insanların faaliyetleri neticesinde meydana gelen değişiklikleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını anlayabilmek de yer almaktadır.
- **Dijital yetkinlik,** bilgi toplumu teknolojilerinin ve dolayısıyla bilgi-iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsamaktadır.
- **Öğrenmeyi öğrenmek,** kişiyi kendi öğrenme eylemini bireysel olarak veya grup halinde, kendi ihtiyaçlarına uygun olarak ve mevcut yöntem ve fırsatların farkındalığı içinde takip etmesi ve düzenlemesidir.
- **Sosyal ve sivil yetkinlikler:** Sosyal yetkinlik, kişisel, kişilerarası ve kültürlerarası yetkinlikleri ve bireyi, sosyal hayata ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı bir temelde katılmasını sağlayan bütün davranış şekillerini kapsamaktadır. Kişisel ve sosyal esenlikle ilişkilidir. Bireyin, içinde bulunduğu farklı ortamlarda geçerli davranış kuralları ve gelenek-görenekleri anlaması gereklidir. Sivil yetkinlikler ve özellikle sosyal ve siyasi kavram ve yapıları (demokrasi, adalet, eşitlik, vatandaşlık ve medeni haklar) hakkında edinilen bilgiler, bireyin aktif ve demokratik katılım sağlaması için gerekli donanımı sunar.
- **İnisiyatif alma ve girişimcilik hissi,** fikirleri eyleme dönüştürme yeteneğidir. Yaratıcılık, inovasyon ve risk alma özelliklerinin yanı sıra belirlenen hedeflere ulaşmak için projelerin planlanması ve yönetilmesi yetisini de içermektedir. Birey, kendi işinin bağlamının farkındadır ve ortaya çıkan fırsatları yakalamasını bilir.

Sosyal veya ticari faaliyetleri kuran veya bu tür faaliyetlere katkı sağlayanların ihtiyaç duyduğu daha spesifik beceriler ve bilgi için temeli oluşturmaktadır. Ahlaki değerlerin farkında olma ve iyi yönetişimi desteklemek de bunlar arasında yer almalıdır.

- **Kültürel farkındalık ve ifade**, düşüncelerin, deneyimlerin ve duyguların farklı araçlarda (müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar) yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin önemini takdir etmektir.

Bu Anahtar yetkinliklerin hepsi birbirine bağımlıdır ve her birinde eleştirel düşünme, yaratıcılık, inisiyatif alma, problem zme, risk değerlendirmesi yapma, karar alma ve duyguların yapıcı bir şekilde yönetilmesine odaklanılmaktadır.

Ek-6: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi İçin Önerilen Yeterlilik Türleri ve Sorumlu Kuruluşlar

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ)

	Yüksek Öğretim Kurumları		MYK	MEB	
8	Doktora Derecesi (Doktora, Sanatta Doktora ve Tıpta Uzmanlık)		8. Seviye MY Belgesi		
7	Yüksek Lisans Derecesi (Tezli) Lisans Üstü Diploması (tezsiz) Lisans Üstü Sertifikası		7. Seviye MY Belgesi		
6	Lisans Derecesi		6. Seviye MY Belgesi		
5	Ön Lisans Derecesi	Ön Lisans Derecesi (Mesleki)	5. Seviye MY Belgesi		
4			4. Seviye MY Belgesi	Ustalık Belgesi, Mesleki ve Teknik Orta Öğretim Diploması	Ortaöğretim Diploması
3			3. Seviye MY Belgesi	Kalfalık Belgesi	
2			2. Seviye MY Belgesi		İlköğretim Diploması
1	1. Seviyede şu an için tanımlanmış herhangi bir Yeterlilik Türü bulunmamaktadır, fakat gelecekte 1. seviye için bir ya da birden fazla yeterlilik türü (Örn. Okul öncesi yeterliliği, ilköğretim yeterliliği, özel gereksinimleri olan kişilere yönelik yeterlilikler, yetişkin okul yazırlığı vb. gibi) belirlenebilir ¹³ .				
	Akademik	Mesleki		Genel	

¹³ HBÖ Strateji Belgesi'nin 2 ve 9 numaralı öncelik alanları doğrultusunda öngörülmektedir.

Ek-7: Yeterlilik Tür Ölçütleri

Belgenin 3.4.2 Bölümünde yer alan Tablo 2’de TYÇ’de yer alması öngörülen 19 yeterlilik türü sunulmuştur. Bunlardan bazıları hali hazırda var olan yeterlilik türleri iken bazıları geliştirme aşamasındadır veya gelecekte geliştirilmeleri öngörülmektedir.

Üç ana Belgelendirme kuruluşundan (MEB, YÖK ve MYK) temin edilen ve ileriki sayfalarda detaylı olarak sunulan 9 yeterlilik türü ölçütü şu şekildedir:

TYÇ Seviye 2

İlköğretim Diploması

TYÇ Seviye 3

Kalfalık Belgesi

3. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesi (Özel Amaçlı)

TYÇ Seviye 4

Ustalık Belgesi

Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Diploması

Ortaöğretim Diploması

TYÇ Seviye 5

Mesleki Önlisans Derecesi

5. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesi (Özel Amaçlı)

TYÇ Seviye 6

Lisans Derecesi

TYÇ 2. Seviye Yeterlilik Türü Ölçütleri

Yeterlilik Türü Adı	İlköğretim Diploması			
Veren Kuruluş	İlköğretim Okulu			
Profili (Eğilimi)	Genel: X	Akademik:	Mesleki:	
Seviyesi	TYÇ:2	AYÇ: 2	Bologna:	ISCED (2011): 2
Yeterlilik Kategorisi	Ana: X	Destekleyici:	Birim:	Özel Amaçlı:
Kredi Aralığı ve Programın Normal Süresi	-		8 yıl (4+4)	
Tanımı	İlköğretim Diploması sahibi; bilinen öğrenme veya çalışma ortamlarında, basit faaliyetlerin yönergelere uygun olarak yerine getirilmesi için gerekli temel bilgilerini kullanma, alışlagelmiş faaliyetleri yönergelere uygun biçimde yapma, faaliyetlerin rehberlik ve gözetim altında yürütülmesinde sınırlı sorumluluk alma yeterliliklerine sahiptir.			
Öğrenme Çıktıları	Bir ilköğretim mezunu; öğrenme alanları ile ilişkili olarak aşağıda tanımlanan düzeyde bilgi ve beceri ile birlikte bunları etkin bir şekilde uygulayacak ve geliştirecek ölçüde özerk çalışma ve sorumluluk alma öğrenme kazanımlarını gösterir. • Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanarak duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini etkili ve anlaşılır biçimde yazılı ve sözlü olarak ifade eder; okuduklarını, dinlediklerini anlar ve bunlar hakkında çıkarımlarda bulunur, • Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirir, • Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenir, bunları bir alışkanlık hâline getirir, • Dört işlem yapma becerisine sahiptir, • Matematiksel kavramları ve sistemleri anlar, bunlar arasında ilişkiler kurar, bu kavram ve sistemleri günlük hayatta ve diğer öğrenme alanlarında kullanabilir, • Matematiksel problemleri çözme süreci içinde kendi matematiksel düşünce ve akıl yürütmelerini ifade eder, • Tahmin etme ve zihinden işlem yapma becerilerini etkin kullanır, • Problem çözme stratejileri geliştirebilir ve bunları günlük hayattaki problemlerin çözümünde kullanabilir. Bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretme becerilerine sahiptir, • Hipotez kurma, test etme, bilgi toplama, verileri yorumlama ve bulguları sunma becerisine sahiptir, • Bilimin ve bilimsel bilginin doğasının, fen kavramını, ilke, yasa ve kuramlarını anlayarak uygun şekilde kullanabilir, • Fen ve teknoloji ile ilgili sosyal, ekonomik ve etik değerleri, kişisel sağlık ve çevre sorunlarını fark eder ve bunlarla ilgili sorumluluk taşıyarak, bilinçli karar verir,			

	- Bilmeye ve anlamaya istekli olma, sorgulama, mantığa değer verme, eylemlerin sonuçlarını düşünme gibi bilimsel değerlere sahip olur, toplum ve çevre ilişkilerinde bu değerlere uygun şekilde hareket eder, - Öğrenmeyi öğrenir ve bu sayede mesleklerin değişen mahiyetine ayak uydurabilecek kapasiteye ulaşır, - Çevreyi algılama ve yorumlama yeteneği gelişir; sanatın bireylere ve toplumlara onur kazandıran bir değer olduğunu bilir, - Fa, sol, la notalarının dizek üzerindeki yerlerini tanır, İstiklâl Marşı'nı doğru söylemeye özen gösterir, Atatürk ile ilgili şarkı dağarcığına sahip olur, - Düşüncelerini yazılı ve sözlü ifade eder, - Yabancı dilde (A2 seviyesinde) okur, yazar ve konuşur ve konuşulanları dinler, - Dilde dört temel beceri olarak kabul edilen dinleme, okuma, yazma ve konuşma alanlarında seviyesine uygun yeterliliğe sahip olur, - Vatanını ve milletini sever, millî, manevi ve evrensel değerlere karşı duyarlı olur, - Toplumdaki farklı kültürlere saygı duyar, - Millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder, - Kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer, - Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar, çevreyi korumaya duyarlıdır, - Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır, - Öğrenme ihtiyaçları ve iş imkânları ile ilgili ileriye yönelik hedeflerini rehberlik eşliğinde belirler.
Anahtar Yetkinlikler	Öğrenme kazanımlarına ilave olarak bu yeterlilik türü kapsamında yer alan yeterlilikler için gerekli görülen "Anahtar Yetkinlikler"i kazandırılması, Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanmış eğitim ve öğretim programları doğrultusunda öğretim kurumlarının sorumluluğundadır.
Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan yeterliliklerin öğrenme kazanımlarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi, öğretim kurumlarının kendi içlerinde bu konuda belirlemiş olduğu ölçme ve değerlendirme yöntemleri ile gerçekleştirilmekte ve öğrenme alanına bağlı olarak farklı tür ve kapsamda ölçme ve değerlendirme yöntemleri kullanılmaktadır.
Kalite Güvencesi	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan tüm yeterliliklerin kalite güvencesi, Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenmiş olan genel ilke ve esaslar ile öğretim kurumlarının ilgili yeterliliklere yönelik belirlemiş oldukları kalite güvencesi yaklaşımı ve yöntemleri ile sağlanmaktadır.
Giriş Şartları	66 ayını doldurmuş olmak
İlerleme Olanakları	Bu yeterliliğe sahip olan ilköğretim mezunları bir üst seviyedeki yeterlilik kazandıran programlara geçiş yapabilirler.
Kariyer Olanakları	Bu yeterliliğe sahip olan mezunlar, üst öğrenime devam etme hakkı kazanır.

TYÇ 3. Seviye Yeterlilik Türü Ölçütleri

Yeterlilik Türü Adı	Kalfalık Belgesi			
Veren Kuruluş	Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne Bağlı Eğitim Kurumları			
Profili (Eğilimi)	Genel:	Akademik:	Mesleki: X	
Seviyesi	TYÇ:3	AYÇ: 3	Bologna:	ISCED (2011): 354
Yeterlilik Kategorisi	Ana: X	Destekleyici:	Birim:	Özel Amaçlı:
Kredi Aralığı ve Programın Normal Süresi	120-180 MKTS Kredisi		2/3 yıl	
Tanımı	Kalfalık Belgesi sahibi; ilgili olduğu mesleğe ait kuramsal ve uygulamalı bilgileri doğrultusunda fazla karmaşık olmayan faaliyetlere ilişkin verileri yorumlayarak, uygun standart işlemleri ve yöntemleri seçme, sistematik bir biçimde uygulama, mal ve hizmet üretimiyle ilgili temel problemlere pratik çözüm getirme becerilerini kullanarak, fazla karmaşık olmayan faaliyetlerin sınırlı rehberlik ve/veya gözetim altında yürütülmesinde sorumluluk alma, öğrenme ihtiyaçlarını ve hedeflerini sınırlı rehberlik eşliğinde belirleme yeterliliği gösterir.			
Öğrenme Çıktıları	Bir Kalfalık eğitimi programı mezunu; meslek alanı ile ilişkili olarak aşağıda tanımlanan düzeyde bilgi ve beceri ve yetkinlik ile birlikte bunları etkin bir şekilde uygulayacak ve geliştirecek ölçüde öğrenme kazanımlarını gösterir. • Mesleği ile ilgili fazla karmaşık olmayan faaliyetlerin yürütülmesinde gerekli teorik ve uygulamalı bilgileri standart ortamlarda kullanır, • Mesleğe ait fazla karmaşık olmayan faaliyetlere ilişkin verileri yorumlar, uygun standart işlemleri ve yöntemleri seçerek sistematik bir biçimde uygular, • Mal ve hizmet üretimi sırasında yürüttüğü faaliyetlerde temel problemlere pratik çözüm getirir, • Mesleğinde sahip olduğu bilgi ve becerileri gerektiğinde yazılı ve sözlü ifade eder, • İş yerinde uygun ortamlarda mal ve hizmet üretimi ile ilgili fazla karmaşık olmayan faaliyetlerin sınırlı rehberlik ve/veya gözetim altında yürütülmesinde sorumluluk alır, • Sorumluluğundaki faaliyetlerin yürütülmesinde standart prosedür, talimat ve kuralları yerine getirir, • Görevlerini yürütürken toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik değerlere uygun hareket eder, • Mesleği ile ilgili faaliyetlerde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır, • Mesleği ile ilgili gelişmeleri ve yenilikleri uygular. • Etkili iletişim kurar, • Ekiple uyumlu çalışır, • Çevreyi korumaya duyarlıdır,			

	- Girişimcilik faaliyetlerinde bulunur, - Öğrenme ihtiyaçlarını karşılar, ileriye yönelik öğrenme ve kariyer hedeflerini belirler.
Anahtar Yetkinlikler	Öğrenme kazanımlarına ilave olarak, bu yeterlilik türü kapsamında yer alan yeterlilikler için gerekli görülen “Anahtar Yetkinlikler”in kazandırılması, Milli Eğitim Bakanlığı’nca hazırlanmış eğitim ve öğretim programları doğrultusunda öğretim kurumlarının sorumluluğundadır.
Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan yeterliliklerin öğrenme kazanımlarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi kalfalık sınavı ile yapılmakta, sınav mevzuat ve öğretim kurumlarının kendi içlerinde bu konuda belirlemiş olduğu ölçme ve değerlendirme yöntemleri ile gerçekleştirilmekte ve öğrenme alanına bağlı olarak farklı tür ve kapsamda ölçme ve değerlendirme yöntemleri kullanılmaktadır.
Kalite Güvencesi	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan tüm yeterliliklerin kalite güvencesi, Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenmiş olan genel ilke ve esaslar ile öğretim kurumlarının ilgili yeterliliklere yönelik belirlemiş oldukları kalite güvencesi yaklaşımı ve yöntemleri ile sağlanmaktadır.
Giriş Şartları	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan Kalfalık Eğitimi programlarına, Temel Eğitim/İlköğretim Diploması (Seviye:2)’na sahip mezunlar giriş yapabilirler. Ortaöğretim mezunları belirtilen sürenin yarısı kadar muaf tutulurlar. Mevzuata göre çırak olarak giriş yapılmakta ve kalfalık eğitimi verilmektedir.
İlerleme Olanakları	Bu yeterliliğe sahip olan Kalfalar, Ustalık eğitimi programı ve bir üst seviyedeki mesleki yeterlilik kazandıran programlara geçiş yapabilirler.
Kariyer Olanakları	Bu yeterliliğe sahip olan Kalfalar, ilgili oldukları alanlarda gerekli bilgi ve becerilere sahip meslek elemanı olarak çalışma hayatına başlayabilirler.

TYÇ 3. Seviye Yeterlilik Türü Ölçütleri

Yeterlilik Türü Adı	3. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesi (Özel Amaçlı)			
Veren Kuruluş	MYK			
Profili (Eğilimi)	Genel:	Akademik:	Mesleki: X	
Seviyesi	TYÇ: 3	AYÇ: -	Bologna: -	ISCED (2011): -
Yeterlilik Kategorisi	Ana:	Destekleyici:	Birim:	Özel Amaçlı: X
Kredi Aralığı ve Programın Normal Süresi	-		-	
Tanımı	3. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgeleri, bu seviyede yer alan belirli bir mesleğe özgü öğrenme çıktılarını içeren mesleki standartların başarıldığını göstermektedir. Bu yeterlilik türü kapsamında yer alan yeterliliklere sahip kişiler, ilgili olduğu mesleki alan ile ilgili temel düzeyde bilgi ve kavrama ile birlikte bunlarla ilişkili becerilere sahiptirler ve çok karmaşık olmayan tanımlanmış faaliyetleri sınırlı rehberlik ve/veya gözetim altında yürütürler.			
Öğrenme Çıktıları	3. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesine sahip olan bir kişi, ilgili olduğu mesleki alan ile ilişkili olarak aşağıda tanımlanan düzeyde bilgi ve beceri ile birlikte bunları etkin bir şekilde uygulayacak ve geliştirecek ölçüde özerk çalışma ve sorumluluk alma öğrenme kazanımlarını gösterir. ▪ Yeterliliğin ilişkili olduğu mesleki alan ile ilgili farklı ortamlarda çok karmaşık olmayan faaliyetlerin yürütülmesi için gerekli kuramsal ve uygulamalı bilgiye sahiptir; ▪ Yeterliliğin ilişkili olduğu mesleki alan ile ilgili çok karmaşık olmayan faaliyetlere ilişkin verileri yorumlar; ▪ Verileri yorumladıktan sonra ortaya çıkan sonuçlarını değerlendirir; ▪ Çok karmaşık olmayan faaliyetlere ilişkin standart işlemleri ve yöntemleri uygun araç-gereç, ekipman ve malzemeyi kullanarak sistematik bir biçimde uygular; ▪ Yeterliliğin ilişkili olduğu mesleki alan ile ilgili gerekli görülen iş sağlığı ve güvenliği, çevre koruma ve kalite prosedürlerini uygular; ▪ Çok karmaşık olmayan faaliyetlerde ortaya çıkan öngörülmeyle problemlere çözüm getirir; ▪ Çok karmaşık olmayan faaliyetlerin yürütülmesinde sınırlı ölçüde rehberlik ve/veya gözetim altında sorumluluk alır; ▪ Öğrenme ihtiyaç ve hedeflerini gerektiğinde rehberlik alarak belirler. ▪ Mesleki gelişim faaliyetlerine katılır ve bireysel mesleki gelişimi konusunda çalışmalar yapar.			

Anahtar Yetkinlikler	Öğrenme kazanımlarına ilave olarak, bu yeterlilik türü kapsamında yer alan her bir yeterlilik için gerekli görülen “Anahtar Yetkinlikler”, ilgili yeterlilik için tanımlanmış veya tanımlanacak olan öğrenme kazanımları içerisinde, ilgili seviye ve yeterlilik türünün amacına ve de öğrenme alanına uygun olacak şekilde açıkça belirtilir. Bu hususun yerine getirilmesi, MYK’nın sorumluluğundadır.
Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan yeterliliklerin öğrenme kazanımlarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi, MYK’nın yetkilendirmiş olduğu belgelendirme kuruluşları aracılığıyla gerçekleştirilir. Ölçme ve Değerlendirme işlemleri Ulusal Meslek Standartlarına veya Uluslar arası Standartlara dayalı hazırlanmış Ulusal Yeterliliklerde tanımlanmış ölçütlere göre yürütülür.
Kalite Güvencesi	3.Seviye Mesleki Yeterlilik Belgelerine ait belgelendirme süreçlerinin kalite güvencesi, MYK tarafından belirlenmiş şartlar ışığında yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşları aracılığıyla sağlanmaktadır. Söz konusu kuruluşların; • Bu yeterlilik türüne ait ilgili yeterlilik için hazırlanmış Ulusal Yeterliliklerde tanımlı ölçme, değerlendirme ve belgelendirme sistemine uygun ISO 17024 standardı kapsamında akredite olma ön koşulunu sağlamaları ve • MYK tarafından belirlenmiş kalite güvencesine yönelik şartlar doğrultusunda yapılan inceleme, denetim ve değerlendirme sonucunda yetkilendirilmeleri gerekmektedir.
Giriş Şartları	Bu yeterlilik türünde yer alan yeterliliklere ilişkin genel ve ortak bir giriş şartı bulunmamaktadır; ancak bu tür altında yer alan bazı yeterlilikler için özel mevzuat gereği aranan özgün giriş şartları bulunabilir. Bu giriş şartları ilgili Ulusal Yeterlilikte tanımlanır.
İlerleme Olanakları	3.Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesine sahip kişiler aynı alanda belgelendirmesi yapılan ileri seviyelerde Mesleki Yeterlilik Belgeleri mevcutsa bu belgelere veya başka bir alandaki farklı bir Mesleki Yeterlilik Belgesine başvurabilirler.
Kariyer Olanakları	3. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesine sahip kişiler, Ulusal Yeterliliğin ilgili olduğu iş alanlarında istihdam edilirler.

TYÇ 4. Seviye Yeterlilik Türü Ölçütleri

Yeterlilik Türü Adı	Ortaöğretim Diploması			
Veren Kuruluş	Ortaöğretim Kurumları			
Profili (Eğilimi)	Genel: X	Akademik:	Mesleki:	
Seviyesi	TYÇ:4	AYÇ: 4	Bologna:	ISCED (2011): 344
Yeterlilik Kategorisi	Ana: X	Destekleyici	Birim	Özel Amaçlı
Kredi Aralığı ve Programın Normal Süresi	-		4 yıl	
Tanımı	Bir ortaöğretim diploması sahibi; ilgili olduğu öğrenme alanına ait kuramsal ve uygulamalı bilgileri doğrultusunda, karmaşık faaliyetlere ilişkin verileri yorumlayarak, uygun yöntemleri ve işlemleri seçme, uygulama ve farklı problemlere çözüm getirme becerilerini kullanarak, sorumluluğunda yürütülen faaliyetler ile ilgili gözetim ve sınırlı denetim görevini üstlenme, öğrenme ihtiyaçlarını karşılama ve ileriye yönelik hedeflerini belirleme yeterliliklerine sahiptir.			
Öğrenme Çıktıları	Bir ortaöğretim programı mezunu, öğrenme alanı ile ilişkili olarak aşağıda tanımlanan düzeyde bilgi ve beceri ile birlikte bunları etkin bir şekilde uygulayacak ve geliştirecek ölçüde özerk çalışma ve sorumluluk alma öğrenme kazanımlarını gösterir. • Öğrenme alanıyla ilgili karmaşık faaliyetlerin yürütülmesinde gerekli olan teorik ve uygulamalı bilgileri farklı ortamlarda kullanır, • Öğrenme alanına ait faaliyetlere ilişkin verileri analiz eder, sonuçlarını yorumlar, uygun işlemleri ve yöntemleri seçerek sistematik bir biçimde uygular, • Öğrenme alanıyla ilgili bilgi ve becerilerini farklı öğrenme durumlarına uyarlar, • Öğrenme alanında sahip olduğu bilgi ve becerileri gerektiğinde başkalarına aktarır, • Öğrenme alanı ile ilgili konularda sorunlara ilişkin çözüm önerilerini yazılı ve sözlü olarak başkalarına aktarır, • Standartlara uygun ortamlarda karmaşık öğrenme faaliyetlerinin yürütülmesinde sorumluluk alır, • Sorumluluğundaki öğrenme faaliyetlerinin yürütülmesinde özerk çalışır, • Yürüttüğü öğrenme faaliyetleri ile ilgili sorumluluk alır, • Görevlerini yürütürken toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik değerlere uygun hareket eder, • Öğrenme alanı ile ilgili faaliyetlerde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır, • Öğrenme ihtiyaçlarını karşılar, ileriye yönelik öğrenme ve kariyer hedeflerini belirler. • Kendi öğrenmesinin sorumluluğunu alır.			

	• Sorumluluğunda yürütülen öğrenme faaliyetleri ile ilgili gözetim ve sınırlı denetim görevi üstlenir, • Düşüncelerini yazılı ve sözlü aktarır, • Türkçeyi doğru ve etkili bir şekilde kullanarak dilin kültürüne özgü yazılı metinleri ve sözlü ifadeleri yorumlar, dilin ve kültürün getirdiği öğeleri kullanarak bunları farklı bir durumlarda yazılı ve sözlü olarak ifade eder ve iletişim aracı olarak Türkçe'nin yalın ve doğru kullanımına özen gösterir, • Yabancı dilde B2 seviyesinin gerektirdiği okuma, yazma, konuşma ve yazma becerilerine yönelik hedef davranışları yerine getirir, • Toplumdaki farklı kültürlere ve sosyal değerlere saygılıdır, • Ahlakî, sosyal ve kültürel nitelikleri etkin bir şekilde özümser, • İnsan haklarına dayalı toplum yapısının ve küresel düzeyde rekabet gücüne sahip ekonomik sistemin gerektirdiği bilgi ve becerileri günlük hayatına uygular.
Anahtar Yetkinlikler	Öğrenme kazanımlarına ilave olarak, bu yeterlilik türü kapsamında yer alan yeterlilikler için gerekli görülen “Anahtar Yetkinlikler”in kazandırılması, Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanmış eğitim ve öğretim programları doğrultusunda öğretim kurumlarının sorumluluğundadır.
Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan yeterliliklerin öğrenme kazanımlarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi, ortaöğretim kurumlarının kendi içlerinde bu konuda belirlemiş olduğu ölçme ve değerlendirme yöntemleri ile gerçekleştirilmekte ve öğrenme alanına bağlı olarak çok farklı tür ve kapsamda ölçme ve değerlendirme yöntemleri kullanılabilmektedir.
Kalite Güvencesi	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan tüm yeterliliklerin kalite güvencesi, Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenmiş olan genel ilke ve esaslar ile ortaöğretim kurumlarının ilgili yeterliliklere yönelik belirlemiş oldukları kalite güvencesi yaklaşımı ve yöntemleri ile sağlanmaktadır.
Giriş Şartları	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan ortaöğretim programlarına, Temel Eğitim/İlköğretim Diploması (Seviye: 2)'na sahip mezunlar giriş yapabilirler.
İlerleme Olanakları	Bu yeterliliğe sahip olan mezunlar, Lisans (Seviye 6) seviyesindeki ve bazı durumlarda da MYO/Ön Lisans (Seviye 5) düzeyindeki programlara geçiş yapabilirler.
Kariyer Olanakları	Bu yeterliliğe sahip olan mezunlar, ilgili oldukları öğrenme alanlarında sahip oldukları bilgi ve becerileri doğrultusunda mesleki alanda fark eğitimlerini tamamlayarak çalışma hayatına yönelebilirler.

TYÇ 4. Seviye Yeterlilik Türü Ölçütleri

Yeterlilik Türü Adı	Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Diploması			
Veren Kuruluş	Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları			
Profili (Eğilimi)	Genel:	Akademik:	Mesleki: X	
Seviyesi	TYÇ:4	AYÇ: 4	Bologna:	ISCED (2011): 354
Yeterlilik Kategorisi	Ana: X	Destekleyici:	Birim:	Özel Amaçlı:
Kredi Aralığı ve Programın Normal Süresi	240 MKTS Kredisi		4 yıl	
Tanımı	Bir mesleki ve teknik ortaöğretim diploması sahibi; ilgili olduğu meslek alanına ait kuramsal ve uygulamalı bilgileri doğrultusunda, karmaşık faaliyetlere ilişkin verileri yorumlayarak, uygun yöntemleri ve işlemleri seçme, uygulama ve farklı problemlere çözüm getirme becerilerini kullanarak, sorumluluğunda yürütülen faaliyetler ile ilgili gözetim ve sınırlı denetim görevini üstlenme, öğrenme ihtiyaçlarını karşılama ve ileriye yönelik hedeflerini belirleme yeterliliklerine sahiptir.			
Öğrenme Çıktıları	Bir mesleki ve teknik ortaöğretim programı mezunu, meslek alanı ile ilişkili olarak aşağıda tanımlanan düzeyde bilgi ve beceri ile birlikte bunları etkin bir şekilde uygulayacak ve geliştirecek ölçüde özerk çalışma ve sorumluluk alma öğrenme kazanımlarını gösterir. • Meslek alanıyla ilgili karmaşık faaliyetlerin yürütülmesinde gerekli olan kuramsal ve uygulamalı bilgileri farklı ortamlarda kullanır, • Meslek alanıyla ilgili yürüttüğü faaliyetlere ilişkin verileri analiz eder, sonuçlarını yorumlar, uygun işlemleri ve yöntemleri seçerek sistematik bir biçimde uygular, • Yürüttüğü faaliyetlerde farklı ve/veya beklenmedik problemlere çözüm getirir, • Meslek alanında sahip olduğu bilgi ve becerileri gerektiğinde başkalarına aktarır, • Meslek alanı ile ilgili konularda ilgili kişi ve kurumları bilgilendirir, sorunlara ilişkin çözüm önerilerini yazılı ve sözlü olarak aktarır, • Standartlara uygun ortamlarda karmaşık faaliyetlerin yürütülmesinde sorumluluk alır, • Sorumluluğundaki faaliyetlerin yürütülmesinde özerk çalışır, • Sorumluluğunda yürütülen faaliyetler ile ilgili gözetim ve sınırlı denetim görevi üstlenir, • Görevlerini yürütürken toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik değerlere uygun hareket eder, • Meslek alanı ile ilgili faaliyetlerde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır, • Mesleği ile ilgili gelişmeleri ve yenilikleri takip eder. • Etkili iletişim kurar, • Ekiple uyumlu çalışır,			

	• Çevreyi korumaya duyarlıdır, • Girişimcilik faaliyetlerinde bulunur, • Görev alanına giren faaliyetlerle ilgili planlama ve organizasyon yapar, • Öğrenme ihtiyaçlarını karşılar, ileriye yönelik öğrenme ve kariyer hedeflerini belirler.
Anahtar Yetkinlikler	Öğrenme kazanımlarına ilave olarak, bu yeterlilik türü kapsamında yer alan yeterlilikler için gerekli görülen “Anahtar Yetkinlikler”in kazandırılması, Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanmış eğitim ve öğretim programları doğrultusunda öğretim kurumlarının sorumluluğundadır.
Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan yeterliliklerin öğrenme kazanımlarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi, ortaöğretim kurumlarının kendi içlerinde bu konuda belirlemiş olduğu ölçme ve değerlendirme yöntemleri ile gerçekleştirilmekte ve öğrenme alanına bağlı olarak çok farklı tür ve kapsamda ölçme ve değerlendirme yöntemleri kullanılabilmektedir.
Kalite Güvencesi	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan tüm yeterliliklerin kalite güvencesi, Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenmiş olan genel ilke ve esaslar ile ortaöğretim kurumlarının ilgili yeterliliklere yönelik belirlemiş oldukları kalite güvencesi yaklaşımı ve yöntemleri ile sağlanmaktadır.
Giriş Şartları	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan ortaöğretim programlarına, Temel Eğitim/İlköğretim Diploması (Seviye: 2)'na sahip mezunlar giriş yapabilirler.
İlerleme Olanakları	Bu yeterliliğe sahip olan mezunlar, MYO/Ön Lisans (Seviye 5) düzeyindeki ve/veya Lisans (Seviye 6) seviyesindeki programlara geçiş yapabilirler.
Kariyer Olanakları	Bu yeterliliğe sahip olan mezunlar, ilgili oldukları alanlarda gerekli bilgi ve becerilere sahip meslek elemanı olarak çalışma hayatına başlayabilirler.

TYÇ 4. Seviye Yeterlilik Türü Ölçütleri

Yeterlilik Türü Adı	Ustalık Belgesi			
Veren Kuruluş	Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne Bağlı Eğitim Kurumları			
Profili (Eğilimi)	Genel:	Akademik:	Mesleki: X	
Seviyesi	TYÇ:4	AYÇ: 4	Bologna:	ISCED (2011): 354
Yeterlilik Kategorisi	Ana: X	Destekleyici:	Birim:	Özel Amaçlı:
Kredi Aralığı ve Programın Normal Süresi	240 MKTS Kredisi		4 yıl	
Tanımı	Ustalık Belgesi sahibi; ilgili olduğu mesleğe ait kuramsal ve uygulamalı bilgileri doğrultusunda karmaşık faaliyetlere ilişkin verileri yorumlama, uygun yöntemleri ve işlemleri seçme, mal ve hizmet üretimini planlama; üretimle ilgili pratik hesaplamaları yapma, üretim sırasında karşılaşılabilecek problemlere çözüm getirme becerilerini kullanarak sorumluluğunda yürütülen faaliyetler ile ilgili gözetim ve sınırlı denetim görevini üstlenme, düşüncelerini yazılı, sözlü ve resim ile açıklama; öğrenme ihtiyaçlarını karşılama ve ileriye yönelik hedeflerini belirleme yeterliliği gösterir.			
Öğrenme Çıktıları	Bir Ustalık eğitimi programı mezunu, meslek alanı ile ilişkili olarak aşağıda tanımlanan düzeyde bilgi ve beceri ve yetkinlikler ile birlikte bunları etkin bir şekilde uygulayacak ve geliştirecek ölçüde özerk çalışma ve sorumluluk alma öğrenme kazanımlarını gösterir. • Mesleği ile ilgili karmaşık faaliyetlerin yürütülmesinde gerekli olan teorik ve uygulamalı bilgileri farklı ortamlarda kullanır, • Mesleğe ait faaliyetlere ilişkin verileri analiz eder, sonuçlarını yorumlar, uygun işlemleri ve yöntemleri seçerek sistematik bir biçimde uygular, • Mal ve hizmet üretimi sırasında yürüttüğü faaliyetlerde farklı ve/veya beklenmedik problemlere çözüm getirir, • Mesleğinde sahip olduğu bilgi ve becerileri gerektiğinde başkalarına aktarır, • Mesleği ile ilgili konularda ilgili kişi ve kurumları bilgilendirir, sorunlara ilişkin çözüm önerilerini yazılı ve sözlü olarak aktarır, • İş yerinde uygun ortamlarda mal ve hizmet üretimini ile ilgili faaliyetlerin yürütülmesinde sorumluluk alır, • Sorumluluğundaki faaliyetlerin yürütülmesinde özerk çalışır, • Sorumluluğunda yürütülen faaliyetler ile ilgili gözetim ve sınırlı denetim görevi üstlenir, • Görevlerini yürütürken toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik değerlere uygun hareket eder, • Mesleği ile ilgili faaliyetlerde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır, • Mesleği ile ilgili gelişmeleri ve yenilikleri takip eder.			

	• Etkili iletişim kurar, • Ekip ile uyumlu çalışır, • Çevreyi korumaya duyarlıdır, • Girişimcilik faaliyetlerinde bulunur, • Görev alanına giren faaliyetlerle ilgili planlama ve organizasyon yapar, • Öğrenme ihtiyaçlarını karşılar, ileriye yönelik öğrenme ve kariyer hedeflerini belirler.
Anahtar Yetkinlikler	Öğrenme kazanımlarına ilave olarak, bu yeterlilik türü kapsamında yer alan yeterlilikler için gerekli görülen “Anahtar Yetkinlikler”in kazandırılması, Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanmış eğitim ve öğretim programları doğrultusunda öğretim kurumlarının sorumluluğundadır.
Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan yeterliliklerin öğrenme kazanımlarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi ustalık sınavı ile yapılmakta, sınav mevzuat ve öğretim kurumlarının kendi içlerinde bu konuda belirlemiş olduğu ölçme ve değerlendirme yöntemleri ile gerçekleştirilmekte ve öğrenme alanına bağlı olarak farklı tür ve kapsamda ölçme ve değerlendirme yöntemleri kullanılmaktadır.
Kalite Güvencesi	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan tüm yeterliliklerin kalite güvencesi, Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenmiş olan genel ilke ve esaslar ile öğretim kurumlarının ilgili yeterliliklere yönelik belirlemiş oldukları kalite güvencesi yaklaşımı ve yöntemleri ile sağlanmaktadır.
Giriş Şartları	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan Ustalık Eğitimi programlarına Kalfalık Belgesi (Seviye:3)’ne sahip olanlar giriş yapabilirler.
İlerleme Olanakları	Bu yeterliliğe sahip olan ustalar, bir üst seviyedeki mesleki yeterlilik kazandıran programlara geçiş yapabilirler.
Kariyer Olanakları	Bu yeterliliğe sahip olan ustalar, ilgili oldukları alanlarda gerekli bilgi ve becerilere sahip meslek elemanı olarak çalışma hayatına başlayabilirler veya bağımsız iş yeri açabilirler.

TYÇ 5. Seviye Yeterlilik Türü Ölçütleri

Yeterlilik Türü Adı	Mesleki Önlisans Derecesi			
Veren Kuruluş	Üniversiteler			
Profili (Eğilimi)	Genel:	Akademik:	Mesleki: X	
Seviyesi	TYÇ: 5	AYÇ: 5	Bologna: Kısa Düzey	ISCED (2011): 544
Yeterlilik Kategorisi	Ana: X	Destekleyici:	Birim:	Özel Amaçlı:
Kredi Aralığı ve Programın Normal Süresi	120 AKTS Kredisi		2 yıl	
Tanımı	Bir önlisans programı mezunu (önlisans derecesine sahip bir mezun), ilgili olduğu çalışma veya öğrenme alanında; alana ait sahip olduğu temel düzeydeki bilgi ile karmaşık ve bir biriyle ilişkili faaliyetlere ait verileri analiz etme, sonuçları sorgulayıcı bir yaklaşımla değerlendirme, çıkarımlarda bulunma, uygun işlemleri ve yöntemleri tanımlama ve bunları sistematik bir biçimde uygulama veya uygulatma, ilk kez karşılaşılan farklı ve/veya öngörülmeleyen problemlere kanıta dayalı çözüm önerileri geliştirme, bilgi ve becerilerini başkalarına aktarma becerileri ile birlikte sahip olduğu bilgi ve becerileri kullanarak karmaşık faaliyetlerin yürütülmesinde sınırlı ölçüde sorumluluk alma, sorumluluğunda başkaları tarafından yürütülen faaliyetlerde gözetim ve denetim görevi üstlenme; öğrenme hedefleri doğrultusunda öğrenme ihtiyaçlarını karşılama, sorumluluğu altındaki kişilerin öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesine ve performanslarının geliştirilmesine rehberlik etme yeterliliklerine sahiptir.			
Öğrenme Çıktıları	Bir önlisans programını başarı ile tamamlayarak “Önlisans” derecesine sahip olan bir mezun, ilgili olduğu çalışma veya öğrenme alanı ile ilişkili olarak aşağıda tanımlanan düzeyde bilgi ve beceri ile birlikte bunları etkin bir şekilde uygulayacak ve geliştirecek ölçüde özerk çalışma ve sorumluluk alma öğrenme kazanımlarını gösterir. ▪ Bir çalışma veya öğrenme alanında uzmanlık için gerekli kuramsal ve uygulamalı bilgiye sahiptir; ▪ Bir çalışma veya öğrenme alanında yürütülen karmaşık ve bir biriyle ilişkili faaliyetlere ait verileri analiz eder, sonuçları sorgulayıcı bir yaklaşımla değerlendirir, çıkarımlarda bulunur, uygun işlemleri ve yöntemleri tanımlar ve bunları sistematik bir biçimde uygular veya uygulatır; ▪ İlk kez karşılaşılan farklı ve/veya öngörülmeleyen problemlere kanıta dayalı çözüm önerileri geliştirir; ▪ Bilgi ve becerilerini başkalarına aktarır; ▪ Öngörülemez değişikliklerin olduğu ortamlarda karmaşık faaliyetlerin yürütülmesinde sınırlı ölçüde sorumluluk alır;			

	▪ Sorumluluğunda başkaları tarafından yürütülen faaliyetlerde gözetim ve denetim görevi üstlenir; ▪ Öğrenme hedefleri doğrultusunda öğrenme ihtiyaçlarını karşılar, sorumluluğu altındaki kişilerin öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesine ve performanslarının geliştirilmesine rehberlik eder; ▪ Alanı ile ilgili konularda sahip olduğu temel bilgi ve beceriler düzeyinde düşüncelerini yazılı ve sözlü iletişim yoluyla aktarır; ▪ Alanı ile ilgili konularda düşüncelerini ve sorunlara ilişkin çözüm önerilerini uzman olan ve olmayan kişilerle paylaşır; ▪ Alanı ile ilgili verilerin toplanması, uygulanması ve sonuçlarının duyurulması aşamalarında toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik değerlere uygun hareket eder; ▪ Sosyal hakların evrenselliği, sosyal adalet, kalite ve kültürel değerler ile çevre koruma, iş sağlığı ve güvenliği konularında yeterli bilince sahiptir.
Anahtar Yetkinlikler	Öğrenme kazanımlarına ilave olarak, bu yeterlilik türü kapsamında yer alan her bir yeterlilik (önlisans derecesi) için gerekli görülen “Anahtar Yetkinlikler”, ilgili yeterlilik için tanımlanmış/veya tanımlanacak olan öğrenme kazanımları içerisinde, ilgili seviye ve yeterlilik türünün amacına ve de öğrenme alanına uygun olacak şekilde açıkça belirtilir. Bu hususun yerine getirilmesi, Yükseköğretim Kurulu ve ilgili yeterliliği kazandıran yükseköğretim kurumunun sorumluluğundadır.
Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan yeterliliklerin öğrenme kazanımlarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi, yükseköğretim kurumlarının kendi içlerinde bu konuda belirlemiş olduğu ölçme ve değerlendirme yöntemleri ile gerçekleştirilmekte ve öğrenme alanına bağlı olarak çok farklı tür ve kapsamda ölçme ve değerlendirme yöntemleri kullanılabilmektedir.
Kalite Güvencesi	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan tüm yeterliliklerin kalite güvencesi, Yükseköğretim Kurulu (YÖK)’nce belirlenmiş olan genel ilke ve esaslar ile yükseköğretim kurumlarının ilgili yeterliliklere yönelik belirlemiş oldukları kalite güvencesi yaklaşımı ve yöntemleri ile sağlanmaktadır.
Giriş Şartları	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan lisans programlarına, Ortaöğretim Diploması (Seviye: 4)’na sahip mezunlar ile giriş yapabilirler.
İlerleme Olanakları	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan yeterliliğe (önlisans derecesine) sahip olan mezunlar, Lisans (Seviye 6) seviyesindeki programlara “Dikey Geçiş” ile geçiş yapabilirler.
Kariyer Olanakları	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan yeterliliğe (önlisans derecesine) sahip olan mezunlar, ilgili oldukları bazı alanlarda meslek elemanı, bazı alanlarda uzman ya da genel meslek elemanı olarak çalışma hayatına başlarlar.

TYÇ 5. Seviye Yeterlilik Türü Ölçütleri

Yeterlilik Türü Adı	5. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesi (Özel Amaçlı)			
Veren Kuruluş	MYK			
Profili (Eğilimi)	Genel:	Akademik:	Mesleki: X	
Seviyesi	TYÇ:5	AYÇ: -	Bologna:	ISCED (2011):
Yeterlilik Kategorisi	Ana:	Destekleyici:	Birim:	Özel Amaç: X
Kredi Aralığı ve Programın Normal Süresi	-		-	
Tanımı	5. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgeleri, bu seviyede yer alan belirli bir mesleğe özgü öğrenme çıktılarını içeren mesleki standartların başarıldığını göstermektedir. Bu yeterlilik türü kapsamında yer alan yeterliliklere sahip kişiler, ilgili olduğu mesleki alanda uzmanlık için gerekli bilgi ve becerilere sahiptirler. Öngörülemeyen değişikliklerin olduğu ortamlarda karmaşık faaliyetlerin yürütülmesinde sınırlı ölçüde sorumluluk alırlar; sorumluluğunda başkaları tarafından yürütülen faaliyetlerde gözetim ve/veya denetim görevi üstlenirler.			
Öğrenme Çıktıları	5. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesine sahip olan bir kişi, ilgili olduğu mesleki alan ile ilişkili olarak aşağıda tanımlanan düzeyde bilgi ve beceri ile birlikte bunları etkin bir şekilde uygulayacak ve geliştirecek ölçüde özerk çalışma ve sorumluluk alma öğrenme kazanımlarını gösterir. ▪ Yeterliliğin ilişkili olduğu mesleki alanda uzmanlık için gerekli kuramsal ve uygulamalı bilgiye sahiptir; ▪ Yeterliliğin ilişkili olduğu mesleki alanda yürütülen karmaşık ve bir biriyle ilişkili faaliyetlere ait verileri analiz eder; ▪ Analiz sonuçlarını sorgulayıcı bir yaklaşımla değerlendirir, çıkarımlarda bulunur; ▪ Uygun işlemleri ve yöntemleri belirler ve bunları sistematik bir biçimde uygular ve/veya uygulatır; ▪ İlk kez karşılaşılan farklı ve/veya öngörülmeyen problemlere kanıta dayalı çözüm önerileri geliştirir; ▪ Bilgi ve becerilerini başkalarına aktarır; ▪ Yeterliliğin ilişkili olduğu mesleki alan ile ilgili gerekli görülen iş sağlığı ve güvenliği, çevre koruma ve kalite prosedürlerini uygular; ▪ Öngörülemeyen değişikliklerin olduğu ortamlarda karmaşık faaliyetlerin yürütülmesinde sınırlı ölçüde sorumluluk alır; ▪ Sorumluluğunda başkaları tarafından yürütülen faaliyetlerde			

	gözetim ve/veya denetim görevi üstlenir; Öğrenme hedefleri doğrultusunda öğrenme ihtiyaçlarını karşılar, sorumluluğu altındaki kişilerin öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesine ve performanslarının geliştirilmesine rehberlik eder.
Anahtar Yetkinlikler	Öğrenme kazanımlarına ilave olarak, bu yeterlilik türü kapsamında yer alan her bir yeterlilik için gerekli görülen “Anahtar Yetkinlikler”, ilgili yeterlilik için tanımlanmış veya tanımlanacak olan öğrenme kazanımları içerisinde, ilgili seviye ve yeterlilik türünün amacına ve de öğrenme alanına uygun olacak şekilde açıkça belirtilir. Bu hususun yerine getirilmesi, MYK’nın sorumluluğundadır.
Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan yeterliliklerin öğrenme kazanımlarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi, MYK’nın yetkilendirmiş olduğu belgelendirme kuruluşları aracılığıyla gerçekleştirilir. Ölçme ve Değerlendirme işlemleri Ulusal Meslek Standartlarına veya Uluslar arası Standartlara dayalı hazırlanmış Ulusal Yeterliliklerde tanımlanmış ölçütlere göre yürütülür.
Kalite Güvencesi	5. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgelerine ait belgelendirme süreçlerinin kalite güvencesi, MYK tarafından belirlenmiş şartlar ışığında yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşları aracılığıyla sağlanmaktadır. Söz konusu kuruluşların; - Bu yeterlilik türüne ait ilgili yeterlilik için hazırlanmış Ulusal Yeterliliklerde tanımlı ölçme, değerlendirme ve belgelendirme sistemine uygun ISO 17024 standardı kapsamında akredite olma ön koşulunu sağlamaları ve - MYK tarafından belirlenmiş kalite güvencesine yönelik şartlar doğrultusunda yapılan inceleme, denetim ve değerlendirme sonucunda yetkilendirilmeleri gerekmektedir.
Giriş Şartları	Bu yeterlilik türünde yer alan yeterliliklere ilişkin genel ve ortak bir giriş şartı bulunmamaktadır; ancak bu tür altında yer alan bazı yeterlilikler için özel mevzuat gereği aranan özgün giriş şartları bulunabilir. Bu giriş şartları ilgili Ulusal Yeterlilikte tanımlanır.
İlerleme Olanakları	5.Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesine sahip kişiler aynı alanda belgelendirmesi yapılan ileri seviyelerde Mesleki Yeterlilik Belgeleri mevcutsa bu belgelere veya başka bir alandaki farklı bir Mesleki Yeterlilik Belgesine başvurabilirler.
Kariyer Olanakları	5. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesine sahip kişiler, Ulusal Yeterliliğin ilgili olduğu iş alanlarında istihdam edilirler.

TYÇ 6. Seviye Yeterlilik Türü Ölçütleri

Yeterlilik Türü Adı	Lisans Derecesi			
Veren Kuruluş	Üniversiteler			
Profili (Eğilimi)	Genel:	Akademik: X	Mesleki:	
Seviyesi	TYÇ: 6	AYÇ: 6	Bologna: 1. Seviye	ISCED (2011): 655
Yeterlilik Kategorisi	Ana: X	Destekleyici:	Birim:	Özel Amaçlı:
Kredi Aralığı ve Programın Normal Süresi	240 AKTS Kredisi		4 yıl	
Tanımı	Bir lisans programı mezunu (Lisans derecesine sahip bir mezun), ilgili olduğu çalışma veya öğrenme alanında; sahip olduğu uzmanlık düzeyindeki bilgi ile alana ait faaliyetleri bütünlük içerisinde analiz etme, sonuçları eleştirel bir şekilde değerlendirme, araştırma ve kanıta dayalı iyileştirme önerileri ve uygulamada karşılaşılabilecek olası problemleri öngörme ve önleyici çözüm önerileri geliştirme ve başkalarına aktarma becerileri ile birlikte sahip olduğu bilgi ve becerileri kullanarak ileri düzeyde bir çalışma veya projeyi kısmen özerk olarak yürütme, liderlik etme, öğrenme hedefleri doğrultusunda kendisinin ve sorumluluğu altındaki kişilerin performanslarının geliştirilmesine yönelik faaliyetleri planlama ve yönetme yeterliliklerine sahiptir.			
Öğrenme Çıktıları	Bir lisans programını başarı ile tamamlayarak “Lisans” derecesine sahip olan bir mezun, ilgili olduğu çalışma veya öğrenme alanı ile ilişkili olarak aşağıda tanımlanan düzeyde bilgi ve beceri ile birlikte bunları etkin bir şekilde uygulayacak ve geliştirecek ölçüde özerk çalışma ve sorumluluk alma öğrenme kazanımlarını gösterir. ▪ Bir çalışma veya öğrenme alanında uzmanlık için gerekli ileri düzeyde kuramsal ve uygulamalı bilgiye sahiptir; ▪ Bir çalışma veya öğrenme alanına ait faaliyetler ile ilgili yaklaşım, yöntem ve işlemleri bütünlük içerisinde analiz eder, sonuçları eleştirel bir şekilde değerlendirir, araştırma ve kanıtlara dayalı iyileştirme önerileri ve uygulamada karşılaşılabilecek öngörülme-yen olası problemlere çözüm önerileri geliştirir; Oluşturduğu iyileştirme ve çözüm önerilerini başkalarına aktarır. ▪ Öngörülme-yen değişikliklerin var olduğu ortamlarda bireysel ve ekip üyesi olarak sorumluluk alır; ▪ İleri düzeydeki bir çalışma veya projeyi kısmen özerk olarak yürütür; ▪ Sorumluluğu altında çalışanların bir proje çerçevesinde gelişimlerine yönelik etkinlikleri planlar ve yönetir; ▪ Öğrenme hedefleri doğrultusunda kendisinin ve sorumluluğu			

	altındaki kişilerin performanslarının geliştirilmesine yönelik faaliyetleri planlar ve yönetir; ▪ Alanı ile ilgili konularda ilgili kişi ve kurumları bilgilendirir; düşüncelerini ve sorunlara ilişkin çözüm önerilerini yazılı ve sözlü olarak aktarır; ▪ Alanı ile ilgili konularda düşüncelerini ve sorunlara ilişkin çözüm önerilerini nicel ve nitel verilerle destekleyerek uzman olan ve olmayan kişilerle paylaşır; ▪ Toplumsal sorumluluk bilinci ile yaşadığı sosyal çevre için proje ve etkinlikler düzenler ve bunları uygular; ▪ Alanı ile ilgili verilerin toplanması, yorumlanması, uygulanması ve sonuçlarının duyurulması aşamalarında toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik değerlere uygun hareket eder.
Anahtar Yetkinlikler	Öğrenme kazanımlarına ilave olarak, bu yeterlilik türü kapsamında yer alan her bir yeterlilik (lisans derecesi) için gerekli görülen “Anahtar Yetkinlikler”, ilgili yeterlilik için tanımlanmış veya tanımlanacak olan öğrenme kazanımları içerisinde, ilgili seviye ve yeterlilik türünün amacına ve de öğrenme alanına uygun olacak şekilde açıkça belirtilir. Bu hususun yerine getirilmesi, Yükseköğretim Kurulu ve ilgili yeterliliği kazandıran yükseköğretim kurumunun sorumluluğundadır.
Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan yeterliliklerin öğrenme kazanımlarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi, yükseköğretim kurumlarının kendi içlerinde bu konuda belirlemiş olduğu ölçme ve değerlendirme yöntemleri ile gerçekleştirilmekte ve öğrenme alanına bağlı olarak çok farklı tür ve kapsamda ölçme ve değerlendirme yöntemleri kullanılabilmektedir.
Kalite Güvencesi	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan tüm yeterliliklerin kalite güvencesi, Yükseköğretim Kurulu (YÖK)’nce belirlenmiş olan genel ilke ve esaslar ile yükseköğretim kurumlarının ilgili yeterliliklere yönelik belirlemiş oldukları kalite güvencesi yaklaşımı ve yöntemleri ile sağlanmaktadır.
Giriş Şartları	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan lisans programlarına, Ortaöğretim Diploması (Seviye: 4)’na sahip mezunlar ile Mesleki Önlisans Diploması (Seviye: 5, Yeterlilik Türü: 5.2)’na sahip mezunlar Dikey Geçiş ile giriş yapabilirler.
İlerleme Olanakları	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan yeterliliğe (lisans derecesine) sahip olan mezunlar, Yüksek Lisans (Seviye 7) seviyesindeki ve bazı durumlarda da Doktora (Seviye 8) düzeyindeki programlara geçiş yapabilirler.
Kariyer Olanakları	Bu yeterlilik türü ile ilişkili olan yeterliliğe (lisans derecesine) sahip olan mezunlar, ilgili oldukları bazı alanlarda meslek elemanı veya yönetici, bazı alanlarda uzman ya da genel meslek elemanı olarak çalışma hayatına başlarlar.